

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Andra kammaren.

Nr 45.

Tisdagen den 3 juni.

Kl. 11 f. m..

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan talmännen bestämts, att gemensamma voteringar komme att äga rum vid morgondagens plenum angående de voteringspropositioner, som vore av kamrarna godkända.

§ 2.

Justerades protokollet för den 27 nästlidna maj.

§ 3.

Enligt därom den 31 nästlidna maj fattat beslut företogos nu val av dels tjugufyra valmän för utseende av riksdagens militieombudsmans efterträdare för tiden från och med den 15 innevarande juni, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till

valmän:

herr andre vice talmannen *Nilsson*,

- » *Andersson* i Höör,
  - » *Eriksson* i Stockholm,
  - » *Fast*,
  - » *Gardell* i Gans,
  - » *Hansson* i Stockholm,
  - » *Hansson* i Trollhättan,
  - » *Jansson* i Edsbäcken,
  - » *Johansson* i Brånalt,
  - » *Jonsson* i Risinge,
  - » *Larsson* i Västerås,
  - » *Lilliecreutz*,
  - » *Lindley*,
  - » *Lindqvist* i Halmstad,
  - » *Magnusson* i Tumhult,
  - » *Mosesson*,
  - » *Nordkvist*,
  - » *Olsson* i Broberg,
  - » *Olsson* i Rimforsa,
  - » *Rudén*,
  - » *Skoglund*,
  - » *Weijne*,
  - » *Wirsell* och
- fru *Östlund*,

var och en med 119 röster; samt

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 45.

suppleanter:

herr *Nygren*,
 » *Hultman*,
 » *Olsson* i Mellerud,
 » *Mogård*,
 » *Björling* och
 » *Karlsson* i Vadstena,

var och en med 34 röster.

Ordningen mellan suppleanterna bestämdes, sådan den finnes här ovan angiven, genom lottning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden och memorial nr 200—203.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av sammansatta stats- och andra lagutskottets memorial, nr 11, angående ersättning åt sekreterare och vaktbetjäning hos sammansatta stats- och andra lagutskottet för behandling av Kungl. Maj:ts propositioner nr 154 och 160 m. m. biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 7.

*Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.* Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 197, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av nytt kliniskt sjukhus i Stockholm m. m. jämte tre i ämnet väckta motioner.

Uti en till riksdagen avlåten, den 14 mars 1930 dagtecknad proposition, nr 232, som hänvisats till statsutskottet för förberedande behandling, hade Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att dels besluta

att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt Karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för Karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å det så kallade Norrbackaområdet, vilket av 1927 års riksdag för ändamålet upplåtits;

att i den första byggnadsetappen i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman upprättade ritningar och kostnadsförslag skulle utbyggas:

a) följande kliniker med polikliniker, nämligen en medicinsk, en kirurgisk, en radioterapeutisk, en oftalmologisk, en oto-laryngologisk och en obstetrisk-gynekologisk klinik, ävensom ett röntgendiagnostiskt institut;

b) följande för klinikerna gemensamma inrättningar, nämligen isoleringsavdelning, tandpoliklinik, centrallaboratorier, badavdelning, gymnastikavdelning, apotek, desinfektionsavdelning, kök och matsalar, tvättinrättning, begravningskapell, personalbostäder, förråds- och verkstadslokaler ävensom ångpanneanläggning; samt

c) en patologisk institution;

att med den radioterapeutiska kliniken skulle sammanföras cancerföreningens i Stockholm nuvarande vårdanstalt för kräftsjuka, radiumhemmet, även-

som forskningsavdelningar, allt i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som av Hans Maj:t Konungen tillsatt kommitté i betänkande den 23 maj 1929 angivit och av honom godkänts, samt i enlighet med den närmare överenskommelse, som Kungl. Maj:t kunde träffa med styrelserna för jubileumsfonden och cancerföreningen;

att det nuvarande garnisonssjukhuset i Stockholm skulle sammanslås med Karolinska sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunder, som av chefen för försvarsdepartementet förordats;

att överenskommelse finge träffas rörande samarbetet för sjukhusets uppförande och drift mellan staten, Stockholms stad och Stockholms läns landsting i enlighet med av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet förordade samt av staden och landstinget godtagna bestämmelser;

att de av chefen för ecklesiastikdepartementet omförmälda åtgärderna för Norrbackaområdets ianspråktagande, för markutbyte och för reglering av tomtgränsen skulle vidtagas; samt

att byggnadsföretaget skulle finansieras i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådsprotokollet förordade grunder;

dels ock i enlighet härmed till ifrågavarande byggnadsarbeten i första etappen anvisa ett extra reservationsanslag av 14,213,505 kronor, varav för budgetåret 1930/1931 300,000 kronor att användas till förberedande arbeten, uppgörande av definitiva ritningar m. m., av vilket sistnämnda belopp högst 30,000 kronor finge disponeras för förberedande arbeten för en ny vanförelanstalt å Norrbackaområdet.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft dels två inom första kammaren väckta motioner, nämligen nr 333 av herrar *Olof Olsson* och *Westman* samt nr 341 av herr *Holmgren*, dels ock motionen nr 520 inom andra kammaren av herrar *Carlström* och *Pehrsson* i Bramstorp.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen I: 341 samt med avslag å motionerna I: 333 och II: 520

I. besluta

1) att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt Karolinska sjukhuset, samt nya lokaler för Karolinska institutets teoretiska institutioner skulle uppföras å det så kallade Norrbackaområdet, vilket av 1927 års riksdag för ändamålet upplåtits;

2) att det nuvarande garnisonssjukhuset i Stockholm skulle sammanslås med Karolinska sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med de allmänna grunder, som av chefen för försvarsdepartementet i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 14 mars 1930 förordats;

3) att de av chefen för ecklesiastikdepartementet i samma statsrådsprotokoll omförmälda åtgärderna för Norrbackaområdets ianspråktagande för markutbyte och för reglering av tomtgränsen skulle vidtagas;

II. till förberedande arbeten för Karolinska sjukhuset anvisa för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor, av vilket belopp högst 30,000 kronor finge disponeras för förberedande arbeten för en ny vanförelanstalt å Norrbackaområdet;

III. i anledning av motionen, I: 341, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes dels låta verkställa och till 1931 års riksdag framlägga en överarbetning av föreliggande förslag till byggnader för Karolinska sjukhuset, i syfte att kostnaderna för byggnaderna avsevärt nedbringades;

dels ock låta upptaga nya förhandlingar med Stockholms stad rörande sam-

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

arbete för sjukhusets uppförande och drift i syfte att staden finge å sjukhuset belägga ett större antal platser än enligt det nu förevarande avtalsförslaget samt för 1931 års riksdag framlägga det förslag, vartill dessa förhandlingar kunde giva anledning.

Vid utlåtandet voro fogade reservationer:

av herrar *Lindblad, Olof Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson, Rosén, Rydén, Olsson* i Kullenbergstorp och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 341, I: 333 och II: 520, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta skyndsamt verkställa och om möjligt till 1931 års riksdag framlägga dels en överarbetning av det nu framlagda förslaget till nya byggnader för ett kliniskt sjukhus i Stockholm i syfte att kostnaderna för de nya byggnaderna avsevärt nedbringades och dessas planläggning eventuellt gjordes mera ändamålsenlig, dels ock en utredning rörande möjligheterna att lösa förevarande byggnadsfråga genom samarbete med Stockholms stad på annat sätt än enligt föreliggande förslag; samt

av herr *Hammar skjöld*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman, mina damer och herrar! Det råder nog i riksdagen inga delade meningar, skulle jag tro, om behovet av ett nytt sjukhus för Karolinska institutet. Serafimerlasarettet, som nu huvudsakligen tjänstgör som kliniskt sjukhus för institutet, är trångt och otidsenligt; det tror jag var och en kan vittna om, som haft tillfälle se det. Klinikerna äro för övrigt spridda här och var till olika sjukhus ute i staden. Det är sålunda erforderligt, att undervisningssjukhuset blir både modernt och komplett.

Är man ense om detta, så reser sig emellertid en fråga, och det är den: Vem är det, som skall äga och driva undervisningssjukhuset? Sjukhuskommissionen och Kungl. Maj:t, och kanhända också — det vet jag ju ingenting om — flertalet av riksdagens ledamöter, betrakta det som självklart, att det är staten, som skall äga och driva det kliniska sjukhuset i Stockholm. Staten skall i alla händelser vara huvudintressent, och stad och län skola ingå såsom små delägare i andra hand. Men det där är nog icke så alldeles självklart. På ett ganska tidigt stadium i diskussionen om behovet av ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm myntade man beteckningen »rikssjukhus» för att markera, att det här skulle vara fråga om ett stort, för hela landet centralt sjukhus; det skulle vara sjukhuset nummer ett i landet, det skulle vara det primära sjukhuset, till vilket man från hela landet skickade de svårt sjuka, sådana som behövde specialistvård. Nu vill man icke längre kännas vid den beteckningen, man vill icke vara med om benämningen rikssjukhus utan säger, att det är icke fråga om det längre. Och det är det icke heller, därför att numera har landsortens sjukhusväsen utvecklats på det sättet, att man på de stora centrala sjukhusen i länen kan få specialistvård och *god* specialistvård. Behovet av ett centralt sjukhus för landet föreligger icke numera på samma sätt som förut.

Nu ha förhållandena ändrats därhän, att undervisningssjukhuset i Stockholm måste söka sitt klientel huvudsakligen, man kan kanske säga så gott som uteslutande, i Stockholm och trakten närmast omkring Stockholm. Då anmäler sig den tanken: bör icke Stockholms stads och läns sjukvårdsbehov vara bestämmande för Karolinska institutets sjukhusanläggning? Man kan vända på resonemanget och säga, att Kungl. Maj:t anser, att staten skall äga

och åtminstone huvudsakligen driva det kliniska sjukhuset, och Stockholms stad och län skola vara delägare. Men man kan liksom reservanterna emot detta säga, att Stockholms stad bör äga och huvudsakligen driva sjukhuset, och staten bör träda in såsom delägare till en mindre del för att tillgodose de särskilda behov, som uppstå därav, att sjukhuset skall kunna tjänstgöra som undervisningssjukhus.

Sakkunniga läkare tvista om, huruvida sjukhuset får ett tillräckligt klientel, om det organiseras så, som Kungl. Maj:t har tänkt sig. Man befarrar — och det synes mig, som om det också vore med ganska stort fog — att stadens sjukvårdsinrättningar skulle komma att taga upp för många av de sjuka, så att det icke bleve så stort antal över för det kliniska sjukhuset. Därför vore det av en viss vikt — och det är en av huvudpunkterna i denna sak — att få svar på frågan: blir Stockholms stads sjukhusfråga med den lösning, som Kungl. Maj:t här föreslår, löst för alla de delar av Stockholms stad, som ligga norr om Slussen, eller icke? Blir med Kungl. Maj:ts förslag till ett kliniskt sjukhus Stockholms stads sjukhusbehov för de olika halvorna av staden tillfredsställt, så att Stockholms stad icke längre behöver ha några bekymmer för sina sjukvårdsinrättningar i den norra delen av staden, då kan jag förstå, att man går med på detta förslag. Måste man däremot besvara frågan med nej, då ställer sig saken annorlunda. Reservanterna tyckas ha fullgoda skäl att räkna med, att man måste besvara frågan med nej. Och då anser man, att det kan vara lämpligt, att man på en gång passar på att lösa sjukhusfrågan för den del av Stockholms stad, som jag talat om, samtidigt som man löser frågan om inrättandet av ett kliniskt sjukhus.

Vad som har spelat en ganska stor roll i diskussionen har varit den s. k. enhetstanken. Man säger, att för det första skola alla klinikerna ligga på ett enda ställe. Och det låter ju säga sig med mycket starka skäl. Men vidare skola de teoretiska institutionerna, som uppföras, sammanläggas och läggas i omedelbar närhet av klinikerna. Det är också en tilltalande tanke att få en enda stor sjukhusstad, som fyller ett stort sjukvårdssändamål och samtidigt fyller behovet av ett undervisningssjukhus för Karolinska institutet. Tanken är tilltalande, men jag vill säga, att det är icke absolut nödvändigt, att man lägger de teoretiska institutionerna på samma ställe som klinikerna, därför att undervisningen pågår icke, som man kanske inbillar sig, växelvis med teoretisk undervisning och tjänstgöring på sjukhus. Utan det är så, att undervisningen i de båda olika delarna så att säga är delad, så att de, som tjänstgöra på sjukhus, äro ganska oberoende av de teoretiska institutionerna.

I varje fall, då man reser denna storstilade tanke, kunna vi enkla människor från landsorten dess värre icke hjälpa, att vi måste ställa en liten blyg fråga, nämligen den: vad kostar allt det där? Det är visserligen så, att när det gäller sådana här ändamål, får man värja sig för att icke bli misstänkt för att vara småsnål; det passar ju icke att vara det, och i detta sammanhang minst av allt. Men det kan icke hjälpas, att man ändock reagerar, när det är fråga om statens pengar, och undrar, vad hela affären till slut kommer att kosta. Det har under riksdagens föregående behandling av ärendet gång på gång sagts ifrån, att vi vilja framför allt ha ett kliniskt sjukhus, som är billigt. Det får icke bli för dyrt, man måste iakttaga all möjlig och all nödig sparsamhet. Och vi tycka, att dessa planer, som nu äro skisserade, tendera till att i utförandet bli för dyra. Vi vilja ha någonting billigare, det har riksdagen sagt ifrån upprepade gånger. Och 1926 markerade man det tydligt på det sättet, att man ville ha en annan organisation, och man antydde, att det kanske var lämpligt att ingå en överenskommelse med Stockholms stad enligt det s. k. Malmöhuslänssystemet, vilket innebär en sådan organisation, som jag här förut talat om, nämligen att det är kommunen, som har den sjukvårdande uppgiften,

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppsförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

som är ägare och drivare av sjukhuset, och staten som träder in för att svara för allt, som behövs för själva undervisningen. Man vet nu, vad den första etappen kommer att kosta, men vad de båda övriga etapperna komma att draga för kostnader har man icke den ringaste aning om. Jag medger, att det är mycket svårt att på ett så tidigt stadium bestämt säga, att så och så mycket kommer det att kosta med den andra etappens utbyggande, och så och så mycket kommer den tredje etappen att kosta, när man icke är riktigt på det klara med, huru man i detalj skall hava det. Men några vägledande uppgifter om vad alltsammans till slut skall komma att gå till tycker man nog, att man skulle kunna få. Nu vet man, att 7 miljoner kommer det att kosta staten i första etappen för att få undervisningsbehoven tillgodosedda, och det är ju en ganska aktningsvärd summa. Vad andra etappen kostar vet man icke, om tredje etappen vet man heller icke annat än att byggnaderna — om läkarna få som de vilja hava det — komma att bli mycket spatiösa, att varje institutionsföreståndare kommer att få sin egen lilla domän där uppe i skogen, där han kan husera för sig själv, oberoende av sina kolleger. Det är, om man ser på planen, ett ganska dyrt byggnadssätt, beträffande vilket man nog kan sätta ett stort frågetecken, och jag undrar, om de, som varit med om att göra upp planen, ens ett ögonblick tänkt på, att det kostar mycket pengar att bygga på det sättet. Jag har naturligt nog en mycket stor respekt för de medicine professorerna, och jag har en mycket stor respekt för de herrar, som sitta i sjukhuskommissionen, men så stor är icke respekten, att jag skulle ha ett alldeles gränslöst förtroende för professorernas sparsamhetsintresse, och icke heller har jag något gränslöst förtroende för sjukhuskommissionens uppmärksamhet, när det gäller att utreda saker och ting. Om man tittar på den kungliga propositionen, så skall man finna, att Kungl. Maj:t har givit sjukhuskommissionen en ganska svår bock i kanten på dess utlåtande. Kungl. Maj:t har nämligen blivit uppmärksamgjord på att den där obstetrisk-gynekologiska kliniken behöver icke förekomma där, därför att karolinska institutets kollegium har fäst uppmärksamheten på, att på allmänna barnbördshuset finns det en sådan klinik, som är fullt modern, och lägg nu märke till, mina damer och herrar, vad Kungl. Maj:t säger efter detta påpekande: »Enligt vad jag inhämtat beror kommissionens förslag om medtagande av en dylik klinik i den andra byggnadsetappen på ett förbiseende.» Jag har hört och vet av erfarenhet, att man många gånger av förbiseende kan glömma att göra saker och ting, men att man bygger ett hus av förbiseende, det har jag aldrig hört talas om förut. Det förefaller, som om sjukhuskommissionen med denna institution, som den nu i en hastig vändning föreslagit, fastän den icke behövs, har givit sig själv ett ganska stort underbetyg, och i varje fall har den betett sig på det sättet, att man icke med något obegränsat förtroende kan svära på att allt vad sjukhuskommissionen säger är riktigt.

För att nu göra en lång historia kort — det är möjligt att man får tillfälle att återkomma — så skall jag erinra om, att 1926 begärde riksdagen alldeles uttryckligen, att det skulle göras en undersökning, huruvida icke denna fråga kunde lösas på det sättet, att man gick in för det s. k. Malmösystemet, om vilket jag förut har talat. Varför har icke den undersökningen gjorts? Varför har man alldeles skjutit riksdagens uttalade mening åt sidan? Det finns väl någon i denna kammare, som kan ge klart besked på den punkten. I varje fall har man av handlingarna icke fått tillräcklig upplysning om, att den utvägen försökts, om det har visat sig, att den varit framkomlig. Det vore av en viss vikt att få reda på, varför denna tydliga anvisning av riksdagen vid ärendets behandling hittills icke blivit följd. Detta är en för stor och för dyr affär för att staten skall ge sig in på den, innan man kan säga, att alla möjliga tänkbara utvägar hava försökts för att för statens del få ned kostnaderna så

mycket som möjligt. Man har icke gjort alla de undersökningar, som varit erforderliga, och det är för att man skall få tillfälle att göra dem, som reservanterna icke i år velat vara med om att bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Vi erkänna allesammans, att behovet av ett kliniskt sjukhus föreligger, det har jag sagt redan, vi erkänna också att det är oförsvarligt att behandla saken på det sättet, att man får vänta flera år ännu, innan saken blir löst. Men så mycket hastar det icke, att man icke kan få ytterligare ett år på sig för att Kungl. Maj:ts skall få tillfälle att göra de undersökningar, som riksdagen en gång uttryckligen har begärt men som icke äro gjorda.

Det är därför som jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den reservation av herr Lindblad m. fl., som är bifogad utlåtandet.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Lindskog**: Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Jag anser mig först böra framföra ett varmt tack till utskottet för det sätt, varpå det har behandlat denna fråga, och även för det slut, vartill utskottets majoritet har kommit. Jag kan visserligen icke anse, att de erinringar, som utskottets majoritet har gjort emot den kungliga propositionen, hava varit i allo berättigade. Men det hindrar icke, att jag anser mig kunna utan vidare erinran och med tacksamhet godtaga statsutskottets till riksdagen gjorda hemställan. Ty om riksdagen antar detta statsutskottets förslag, då kommer dock denna för läkareutbildningen i vårt land så utomordentligt betydelsefulla fråga att ernå en slutgiltig lösning, och jag vågar uttala den förhoppningen, att så i dag skall ske.

Här hava av reservanterna inom statsutskottet uttalats starka betänkligheter emot den kungliga propositionen, och det har påvisats åtskilliga brister, som skulle finnas i den kungliga propositionens motivering. Jag tillåter mig då taga upp till bemötande dessa av reservanterna framförda invändningar, vilket samtidigt blir ett svar på de invändningar och på de frågor, som den föregående ärade talaren har ställt till mig och till statsutskottets majoritet.

Reservanterna säga, att en överenskommelse med Stockholms stad enligt det s. k. Malmöhuslänssystemet skulle göra en lösning av Karolinska institutets byggnadsfråga för staten ekonomiskt fördelaktigare och samtidigt bättre tillförsäkra Karolinska institutet ett tillräckligt och även fullgott sjukhusmaterial. I likhet med utskottets majoritet kan jag emellertid icke finna ådagalagt, att en tillämpning av Malmöhuslänssystemet överhuvud taget är framkomlig utan enhetstankens uppgivande, och denna enhetstanke finner jag vara av Karolinska institutets lärarkollegium så starkt framhållen, så klart betonad, att densamma icke utan de mest tvingande skäl torde böra övergivas. Jag vill då till en början framhålla, att vid placeringen av det Karolinska sjukhuset föreligger mycket mer invecklade uppgifter än i fråga om det sjukhuskomplex i Lund, som man åberopat av reservanterna. Sedan 1927 års riksdag beslutat att till byggnadsplats för Karolinska institutets såväl teoretiska som kliniska institutioner upplåta Norrbackaområdet, som ju tillhör staten och som är det enda för ändamålet tillgängliga område, som kan godtagas med hänsyn till enhetstanken, och då vidare delegerade för Stockholms stadsfullmäktige hava förklarat, att de icke vilja för närvarande disponera mer än högst 350 vårdplatser på ett sjukhus på denna tomt, så saknas faktiskt huvudförutsättningen för ett avtal enligt Malmöhuslänsprincipen. Därmed anser jag mig verkligen ha givit ett kort svar på den fråga, som den föregående ärade talaren framställde till mig, varför man icke har efterkommit de direktiv, som 1927 års

*Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)*

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

riksdag framställde. Dessa ha faktiskt neutraliserats genom de beslut, som 1927 års riksdag i princip antogo.

Att Stockholms län, som för närvarande anser sig behöva endast 110 vårdplatser, skulle komma i fråga såsom ägare och målsman för det nya kliniska sjukhuset, måste anses självklart nog vara uteslutet. Härtill kommer den stora skillnaden från förhållandena beträffande sjukhuset i Lund, att vid upprättandet av Karolinska sjukhuset — förutom Stockholms stad och Stockholms län — ytterligare icke mindre än 3 sjukvårdsanstalter av statligt eller allmänt riksintresse skulle erhålla byggnadsplats å Norrbackaområdet och intimt samarbeta med Karolinska sjukhuset och sålunda också upplåtas för undervisning. Dessa sjukvårdsanstalter äro, som bekant, garnisonssjukhuset, vanförestalten i Stockholm och Gustaf V:s jubileumsklinik i Stockholm. Då dessutom minst 200 vårdplatser ansetts böra reserveras för sjuka från andra delar av riket än Stockholms stad och Stockholms län, och då vidare hela det disponerade området tillhör staten, synes det mig vara fullkomligt ofrånkomligt, att det blir staten, som bör bli ägare till Karolinska sjukhuset. Karolinska institutets lärarekollegium uttalade redan i sitt utlåtande över det s. k. Gärdesförslaget önskvärdheten av att institutionens nya kliniska sjukhus skulle bli en statlig inrättning och garnisonssjukhuskommittén framhöll som en betydande olägenhet, att det Karolinska institutet icke till sitt förfogande hade ett sjukhus, över vilket institutet kunde äga fri bestämmanderätt. De särskilda sakkunniga för ordnandet av statens byggnadsverksamhet i Stockholm, ha redan i sitt yttrande starkt betonat önskvärdheten av att staten helt övertager både byggandet och drivandet av Karolinska institutets undervisningssjukhus, under framhållande av vikten att tomtägaren och byggnadsägaren var en och densamma. Då nu både flera och var för sig betydande statsintressen skola tillgodoses i nu föreliggande sjukhusbyggnad och vi äro ense om att de gemensamma arbetsuppgifterna som äro av statlig natur, synes det mig ganska ofrånkomligt, att ledningen av det hela skall ligga i statens hand och sjukhuskommissionen har också i sitt förslag utan tvekan gått in för den principen att Karolinska institutets samtliga institutioner skola vara statens egendom samt uppföras och drivas genom statens försorg.

Beträffande nu den ekonomiska fördelen för staten av Malmöhuslänssystemets tillämpning å det Karolinska sjukhuset, finner jag denna omständighet, som reservanterna särskilt med eftertryck trycka på, vara endast skenbar. Hur skulle det nämligen ställa sig, om det Karolinska institutets undervisningssjukhus skulle uppföras enligt Malmöhuslänssystemet, d. v. s. kostnaderna för detsamma halveras mellan Stockholms stad och staten? Ja, då synas kalkylerna kunna läggas ungefär på följande sätt. Det får för det första anses uteslutet, att Stockholms stad skulle deltaga i kostnaderna för garnisonssjukhuset och den patologisk-anatomiska institutionen, som ingår i den första byggnadsetappen — annat än möjligen med undantag för någon del av kostnaden för obduktionslokaler — men i övrigt bör alltså från den totala byggnadskostnadssumman — den är cirka 24 miljoner kronor — avdragas byggnadskostnaderna för garnisonssjukhuset och patologiska institutionen, som är cirka 3 miljoner kronor — innan halvering äger rum. Hälften av 21 miljoner kronor blir 10,500,000, vilket belopp enligt denna beräkning skulle utgöra statens andel i byggnadskostnaderna för Stockholms stad tillhörigt sjukhus. Men till sistnämnda belopp måste också läggas byggnadskostnaderna för de statliga inrättningarna — garnisonssjukhuset och patologisk-anatomiska institutionen — således cirka 3 miljoner kronor. Statens sammanlagda utgifter för Karolinska sjukhuset skulle sålunda med tillämpning av Malmöhuslänssystemet bli ungefär 13,500,000 kronor mot 14 miljoner kronor, enligt det nu framlagda Norrbackaförslaget. Men med tillämpning av detta Malmöhuslänssy-

stem går staten miste om den fria dispositionsrätten och äganderätten över de i Norrbackaförslaget ingående för hela riket tillgängliga 204 vårdplatserna. Således, för den nämnda summan, 10,500,000 kronor, skulle staten ha förvärvat endast rätten att hava den medicinska undervisningen förlagd till det av Stockholms stad ägda sjukhuset. Det blir ett mycket dåligt utbyte från den ena principen till den andra.

Reservanternas uppfattning att Karolinska institutet skulle bättre tillförsäkras ett tillräckligt och fullgott sjukmaterial genom tillämpningen av Lunda-systemet eller Malmöhuslänssystemet, synes mig likaledes fullständigt ogrundat, och det är ju den andra stora anmärkningen, som i reservationen riktas mot den kungl. propositionen. Angående otillräckligheten av sjukmaterialet åberopa reservanterna bl. a. de i herr Olssons och herr Westmans motion gjorda uttalanden. Det säges i denna motion, att det material, som genom avtalet tillförsäkrades undervisningen på det föreslagna Karolinska sjukhuset, skulle vara avsevärt mindre, än det som enligt alternativ 2 i 1926 års förslag till kliniskt sjukhus skulle ha kommit undervisningen till del, och man säger i motionen, som stöd härför, att i Ladugårdsgärdesförslaget, de allmänna sängarna vore 1,019 mot endast 729 vid Karolinska sjukhuset, enligt nu föreliggande förslag. Dessa siffror och dessa påståenden äro emellertid fullständigt missvisande och oriktiga, och jag skall blott nämna några ord, huru därmed förhåller sig. I antalet 1,019 vårdplatser, som enligt Gärdesförslagets alternativ 2 stodo till undervisningens förfogande, ingingo jämväl Serafimerlasarettets vårdplatser, enär enligt detta förslag Serafimerlasarettet skulle överflyttas till Gärdesjukhuset. Förutsättningen för sjukhuskommissionens förslag, som nu är framlagt för riksdagen, är emellertid riksdagens beslut att Serafimerlasarettet under åtminstone 30 år framåt skulle kvarligga på sin plats. Enligt Norrbackaförslaget kommer alltså ett väsentligt större antal allmänna sjukvårdsplatser att ställas till undervisningens förfogande, nämligen 787 platser, varav 312 statens, 315 Stockholms stads, 110 Stockholms läns och 50 Jubileumsfondens vid Karolinska sjukhuset och därjämte minst 405 allmänna vårdplatser vid det kvarliggande Serafimerlasarettet, till sammans 1,192 vårdplatser, vilket sålunda är något helt annat, än det av motionärerna påstådda antalet 729. Man finner således, att enligt Norrbackaförslaget blir det ett större sjukmaterial än enligt det gamla Gärdesförslaget.

Reservanternas uttalande att anläggningen av Karolinska sjukhuset enligt det framlagda förslaget icke väsentligen grundas på det egna sjukvårdsområdets behov är likaledes oriktigt, enär enligt Norrbackaförslaget utav 729 allmänna vårdplatser icke mindre än 525 äro beräknade för det lokala behovet, nämligen 315 för Stockholms stad, 110 för Stockholms län och 100 för garnisonen i Stockholm. Med avseende å de 204 platserna för riket i övrigt ha dessa vårdplatser beräknats med hänsyn till erfarenheten angående tillströmningen av sjuka från övriga delar av riket till sjukhus i Stockholm.

I fråga om de anmärkningar, som riktats mot sjukmaterialets beskaffenhet, som icke skulle vara fullgott och kvalitativt av undermålig beskaffenhet, om sjukhuset förlades enligt Norrbackaförslaget, vill jag anföra vad Karolinska institutets lärarkollegium därom säger i sitt den 8 maj 1930 avgivna yttrande till statsutskottet. Vändande sig mot den i herrar Carlströms, Pehrssons i Bramstorp samt Olof Olssons och Westmans motioner uttalade uppfattningen att Norrbackaförslaget skulle tillföra undervisningen ett kvalitativt sänre sjukmaterial, uttalar lärarkollegiet att kollegiet icke kan finna detta påstående vara i motionen motiverat. Med den erfarenhet över vilken lärarkollegiet förfogar, anser sig lärarkollegiet icke kunna dela denna uppfattning och beträffande beskaffenheten av det sjukmaterial, som skulle tillföras Karolinska sjukhuset, vill lärarkollegiet blott framhålla, att det därvid gäller för-

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

*Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)*

flyttning av redan nu befintliga kliniker och dess sjukmaterial. Reservanterna finna det nödvändigt, att innan riksdagen tager definitiv ståndpunkt till frågan om ett nytt kliniskt sjukhus i Stockholm, en undersökning kommer till stånd rörande möjligheten till ett samarbete med Stockholms stad efter andra ur det allmännas synpunkt gynnsammare linjer än Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag erbjuder, och framhålla därvid tvenne olika vägar, som reservanterna finna förtjänta att närmare utredas. Den ena utvägen vore den, att den kliniska undervisningen vid Karolinska institutet också hädanefter inrymdes i någon av Stockholms stads sjukvårdsinrättningar. Jag finner detta reservanternas förslag redan vara av statsutskottets majoritet tillfyllest bemötta och klargjorda, att jag icke anser mig utförligare böra gå in därpå, men jag vill i detta sammanhang erinra om följande. Från Stockholms stads sida har något förslag till sjukhusfrågans lösning enligt den linjen, att den kliniska undervisningen förlades till något sjukhus, som tillhör staden, icke framkommit. Staden har icke gjort någon som helst utfästelse härom, och om från stadens sida sympatier i nämnda hänseende hade förefunnits, kan det med visshet antagas att denna kommit till uttryck under de förhandlingar, som ägt rum mellan sjukhuskommissionen och delegerade från staden eller i de yttranden, som stadens myndigheter avgivit över sjukhuskommitténs betänkande. Så har emellertid icke skett och därtill kommer att Stockholms stad för närvarande icke äger något sjukhus, som är lämpat för den medicinska undervisningen. Från stadens sida har ej heller några utfästelser gjorts att göra dess sjukhus lämpade för klinisk undervisning. Stadens ansvariga sjukhusmyndigheter ha uppenbarligen icke heller åstundat en sådan sammankoppling, utan det borgarråd som har hälso- och sjukvården om hand, framhöll fastmera vid sammanträde i stadsfullmäktige, när frågan om Karolinska sjukhuset behandlades, att sjukhuskommissionens förslag gäve staden möjlighet att komma till klarhet i dess egen sjukvårdsfråga.

Den av reservanterna ifrågasatta tillämpningen av enhetstanken att den endast delvis genomförts, kan icke anses motsvara de synpunkter, som ligga till grund för denna tanke. Denna synpunkt kan icke äga giltighet för blott vissa vetenskapsgrenar och deras resp. institutioner. Jag vill härvidlag likaledes anföra lärarkollegiets vid Karolinska institutet uttalande i förutnämnda till statsutskottet angivna yttrande. Efter att ha framhållit den medicinska vetenskapens betydande framsteg under det sista årtiondet betonar lärarkollegiet, hurusom den nutida medicinska forskningen kräver intim samverkan mellan olika vetenskapsgrenar, och att motsvarande samverkan är nödvändig även mellan nutida läkare i deras verksamhet på specialiteternas område. Dessa förhållanden, fortsätter lärarkollegiet, återverka på den medicinska undervisningen, och nödvändiggör intim samverkan även i undervisningshänseende mellan de olika institutioner i vilka de studerande erhålla sin läkarutbildning. Den mångsidiga vetenskapliga sakkunskap, varöver lärarkollegiet förfogar, synes böra tillerkännas behörigt värde och icke utan verkligt sakliga skäl underkännas.

Den andra utvägen, mina herrar, som enligt reservanternas förmenande, borde bli föremål för undersökning, tar sikte på att lösa frågan så, att staden helt eller delvis nedlägger sjukvårdsverksamheten vid någon av sina nuvarande sjukvårdsanstalter, t. ex. Sabbatsberg samt förflyttar denna verksamhet till Norrbackaområdet, en anordning, som enligt reservanternas mening skulle erbjuda vissa bestämda fördelar för staten. Men härtill tillåter jag mig anmärka att Stockholms stad har så kraftigt betonat Norrbackaområdets olämpliga läge för stadens sjukvårdsintressen, vilket föranlett att staden endast vill gå in för ett visst begränsat antal vårdplatser, att det torde anses utesluttet att staden skulle vilja nedlägga Sabbatsbergs eller något annat sjukhus,

för att förflytta detsamma till Norrbackaområdet. Sjukhuskommissionen har också, enligt min mening, med fullaste rätt gått in för den principen, att det vid ett nytt kliniskt sjukhus ej bör inrättas ett större antal vårdplatser än vad undervisningens intresse kräver. Förflyttning av Sabbatsberg eller annat större sjukhus till Norrbackaområdet, för att där tjänstgöra som undervisnings-sjukhus, skulle innebära en helt annan princip, nämligen det kommunala sjuk-vårdsintressets princip, men härvidlag få vi dock ihågkomma, att ett sjukhus icke fyller den kliniska undervisningens krav enbart på den grund, att det äger ett betydande antal vårdplatser, och det garanteras icke heller enbart härigenom ett kliniskt fullgott sjukmaterial. Reservanterna anse emellertid nu att riksdagens önskemål med avseende på begränsning, särskilt i fråga om utrymmen å de olika klinikerna, och i avseende å laboratorier och andra för vetenskapliga undersökningar avsedda lokaler, knappast bli tillräckligt beaktade i det föreliggande förslaget. Med anledning härav vill jag erinra om byggnadsstyrelsens yttrande. Efter en ingående granskning av förslaget säger byggnadsstyrelsen: »Det föreliggande förslaget har i största möjliga mån utarbetats med hänsyn till av riksdagen uttalade önskemål om begränsningar i utrymmena inom klinikerna och inskränkningar i avseende på anordnandet av laboratorier och andra lokaler». Nu anmärka reservanterna att det föreliggande byggnadsförslaget i sig självt synes alltför dyrbart. Ja, mina herrar, det är oundersägligt att den föreslagna nybyggnaden för Karolinska sjukhuset blir dyrbar, men det torde icke vara berättigat att säga, att den blir för dyrbar. Vid bedömandet av kostnaderna för sjukhuset måste man hålla i minnet, att det gäller att bygga, icke ett vanligt sjukhus utan en klinisk undervisningsanstalt, där samtliga delar av sjukhusbyggnaden måste uppföras med tanke på denna omständighet. Det är icke nog med, att man måste taga hänsyn till föreläsningssalar och laboratorielokaler för undervisning och forskning, hela sjukhuset måste inrättas med tanke på att undervisning skall äga rum inom densamma. Trappor och korridorer, operationsavdelningar, röntgenavdelningar, undersöknings- och behandlingslokaler, vårdavdelningar, polikliniker och personalbostäder, allt måste tilltagas större än på ett vanligt sjukhus, och det gäller vem som än uppför sjukhuset. Det må vara staten eller staden. De avsevärda belopp, som staten skall erlagga för Karolinska sjukhuset utöver kostnaderna för ett vanligt sjukhus, äro alltså icke betingade av en oskälig byggnadskostnad, utan merkostnaden betingas av sjukhusets karaktär av medicinsk undervisningsanstalt, med dess dyrbara men för undervisningen absolut nödvändiga anläggningar. För att erhålla en exakt jämförelse med ett vanligt sjukhus i Stockholm av motsvarande omfattning, är det därför nödvändigt att från den totala byggnadskostnaden för Karolinska sjukhuset draga dels de kostnader, som betingas av de särskilda lokalerna för undervisnings- och forskningsändamål, dels de kostnader, som betingas av den utvidgning av sjukhuslokalerna, som äro nödvändiga för undervisningsändamål. Merkostnaderna för särskilda undervisningslokaler ha av sjukhuskommissionen uppskattats till cirka 3 miljoner kronor. Kostnaderna för själva sjukvårdslokalernas uppförande med hänsyn till undervisningsbehov kan endast mera approximativt beräknas, men denna merkostnad har sjukhuskommissionen beräknat till cirka 3 miljoner kronor, i vilken summa dock jämväl ingår den merkostnad, som föranledes av Norrbackaområdets läge utanför stadsgränsen. Den sammanlagda kostnaden för Karolinska sjukhusets uppförande såsom undervisningssjukhus torde sålunda kunna uppskattas till 6 miljoner kronor. Denna visserligen avsevärda merkostnad i förhållande till ett vanligt sjukhus i Stockholm, synes mig i väsentlig mån kompenseras genom Norrbackaområdets låga markvärde. Den totala kostnaden för Karolinska sjukhuset kan således icke vara oskäligt hög.

*Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)*

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Jag anser mig därmed, herr talman, ha besvarat de invändningar, som av reservanterna och av den senaste ärade talaren riktats mot den kungl. propositionen och mot utskottets förslag. Jag vill dock lägga kammaren på hjärtat denna sak. Jag vill betona att här föreligger ett av alla parter erkänt, utomordentligt trängande behov och om Karolinska institutet skall fylla sin utomordentligt viktiga uppgift i läkarutbildningens tjänst, så måste det ovedersägligen ha till sitt förfogande lokaler, där denna undervisning kan på ett normalt sätt fullgöras. Om nu verkligen riksdagen skulle följa reservanternas linje och kasta ut frågan till en ny utredning, måste det dröja alldeles ovedersägligen åtskilliga år ännu. Jag skulle våga säga minst fyra år, innan denna fråga kan komma tillbaka vederbörligen utredd efter de direktiv, som reservanterna anse böra tillämpas. Det är konstaterat och av riksdagen godkänt, att Norrbackaområdet är det enda möjliga såvida den enhetstanke skall kunna upprätthållas, för vilken riksdagen själv i verkligheten uttalat sig. Det är sant, att kostnaderna äro stora, men jag tror i verkligheten icke, att vi kunna komma avsevärt, eller ens i någon nämnvärd mån, under dessa kostnader. Jag är övertygad om, att om man nu skulle kasta ut förslaget igen på nya utredningar, skulle det komma tillbaka utan att egentligen kostnaderna skulle kunna nämnvärt nedbringas, och jag slutar därför, herr talman, med en vädjan till kammaren att den ville gå in för och besluta detta. Ett bifall till detta förslag skulle lösa en fråga, som under många år utgjort ett bekymmer för Karolinska institutet och dess lärarkollegium och skulle på ett definitivt sätt verkligen lösa den fråga rörande utbildning av våra läkare, som är för den svenska sjukvården av en så utomordentligt stor vikt och betydelse.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag skall till en början återgiva fyra rader ur det första stycket i reservanternas yttrande. Enligt deras uppfattning förhåller det sig otvivelaktigt så, att Karolinska institutet för sin kliniska verksamhet är i behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler, vilket behov synes vara nödvändigt att snarast möjligt tillfredsställa. Denna sats kan hela utskottet göra till sin. Och om vi äro eniga härom, varför skulle vi då icke kunna ena oss också om detaljerna? Jag menar nämligen, att vad reservanterna anmärka på rör egentligen detaljer, och jag skall komma in på dessa senare.

Varför vill man egentligen bygga nytt sjukhus för Karolinska institutet med dess olika institutioner? Främst träder i förgrunden den enhetstanke, som såväl statsrådet som den förste talaren betonade. Denna tanke, som kan förefalla den ene mera och den andre mindre viktig, anser jag vara absolut nödvändig, om man skall kunna tidsenligt lösa vår stora sjukhusfråga. Det kan väl icke vara rimligt, att staten skall i huvudstaden ha undervisningsfrågan ordnad så, att institutionerna skola vara spridda på cirka ett tiotal platser i staden, och att lärare och lärjungar för undervisningen skola resa från det ena sjukhuset till det andra. Detta har pågått i ett tiotal år, och även om utskottets förslag antages, kommer det troligen att fortgå ännu ett trettiotal år. Det är väl då ingen tid att förspilla genom ytterligare utredningar. Vi ha hållit på i aderton år att utreda denna fråga, och det borde nu vara på tiden att vi fatta ett beslut.

Det är flera av dessa institutioner, som äro mera betydelsefulla i vår tid än förr. Jag tänker först på den institution, som skall inrättas av jubileumsfonden för bekämpande av den svåra sjukdomen kräfta, och vidare på den ortopediska institutionen, som också tillhör de tilltänkta å ifrågavarande sjukhus. Och varför skulle statsmedicinska anstalten få en plats i undervisningen bättre än nu skett? Den bakteriologiska vetenskapen är ju stadd i stark utveckling, men det är betecknande för den institutionens plats och utrymme, att

den måste ha smådjuren på femte eller sjätte våningen och hästarna ute vid Norrtull.

Den andra stora faktor, som kommer i betraktande, när man från utskottets sida vill påskynda byggnadsfrågan så mycket som möjligt, är tomtfrågan. Tomten på Ladugårdsgärdet ansågs alltför dyr, och riksdagen anvisade år 1927 den tomt, som går under namnet Norrbackatomten. Under arbetet på utskottets andra avdelning har från intresserat håll anförts, att Sabbatsbergstomten skulle vara tillräckligt stor för att man där kunde uppbygga dessa institutioner. Andra avdelningen gjorde ett besök på Sabbatsbergstomten i närvaro av representanter för såväl stadens som institutets intressen. Om man icke var klar förut över denna tomts omöjlighet, blev man det under demonstrationen. Man kunde med knapp nöd tränga in de nuvarande praktiska och teoretiska institutionerna på denna tomt, och då skulle det ställa sig omöjligt beträffande nya institutioner. Det kan ju förr eller senare uppträda nya sjukdomar, som måste bekämpas — såsom ju skett på senare tid, då sjukdomar uppstått, som man för tio år sedan icke anade. Jag undrar därför, om någon skulle våga taga på sitt ansvar att förlägga Karolinska sjukhuset till denna tomt. Det återstår oss således ingenting annat än Norrbackatomten, en tomt som samtliga parter — såväl vederbörande kommission som de olika myndigheter som yttrat sig — förklarat vara mycket lämplig.

Utskottets förslag skiljer sig i vissa delar från den kungl. propositionen, och jag skall be att i all korthet få anföra skälen härför. För det första har det med kraft gjorts gällande, att kommissionen icke följt riksdagens direktiv att underhandla med Stockholms stad, och den förste talaren nämnde också, att man icke heller försökt tillämpa det s. k. Malmöhuslänssystemet. I det förra hänseendet har utskottet genom sitt ställningstagande möjliggjort att, innan definitivt beslut fattas nästa år, underhandlingar föras med Stockholms stads representanter för att om möjligt få rum inte bara för enhets- utan även för samarbetstanken. Det är klart, att detta måste bli till båda parternas fördel, och därför har utskottet gjort avvikelser från Kungl. Maj:ts förslag härutinnan. Man har tänkt sig, att Stockholms stad genom inbesparande av nya sjukhusbyggnader på Sabbatsbergstomten skulle kunna i större utsträckning engagera sig vid Norrbacka. Tanken däremot av reservanternas att för statens räkning bygga på Sabbatsbergstomten anser jag dock vara alldeles förkastlig. Hur samarbetet med Stockholms stad skulle ske i detalj, är naturligtvis varken lämpligt eller möjligt att här göra något uttalande om, utan det får göras till föremål för undersökning under den allra närmaste tiden, sedan riksdagen, som jag hoppas, fattat sitt beslut i överensstämmelse med utskottets förslag. Det skulle helt naturligt både ur ekonomisk och undervisningssynpunkt bli fördelaktigare, om man finge detta samarbete, ty sjukhuset finge ju då ett större material att arbeta med. Det vore kanske icke heller omöjligt att övertyga varandra om det olämpliga i att samtidigt bygga två stora sjukhus i närheten av varandra, det ena statens och det andra kommunens.

Reservanterna ha gjort några anmärkningar, som jag skall taga upp till skärskådande. För det första som skäl för uppskov önska de, att kostnaden skall nedbringas. Ja, detta är ett platoniskt uttalande, som till ingenting förpliktar. Även utskottet menar, att kostnaden bör nedbringas, men utan längre uppskov än ett år, och har därför gått in för en undersökning i vad mån det kan ske genom förenklingar eller genom överarbetning av ritningarna bli billigare. All sparsamhet bör iakttagas, all lyx o. dyl. bör vara borta. Jag tror, att när man ser på den stora kostnaden, bör varje riksdagsman vara angelägen om att stödja tanken på nedbringande av utgiftsbeloppet.

Den andra synpunkt, som reservanterna framföra, är den, att man bör undersöka Malmöhuslänssystemet. Ja, herr statsrådet har redan nämnt, att de

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

uppgifter, som man i det avseendet kommit med, icke äro jämförbara. Jag vill tillägga, att landstinget i Malmöhus län, som hade att tillse sjukvården i Lunds stad, ur sparsamhetssynpunkt helt naturligt icke ville vara med om att bygga ett dyrbart sjukhus blott för staden med omnejden utan sökte åstadkomma samarbete med staten. Man lyckades också komma till ett resultat, men det lyckades icke för landstinget att stå vid den första överenskommelsen, utan staten fick bidraga även till den första etappen av byggandet, och för den sista etappen har staten iklätt sig halva byggnadsskyldigheten. Det är något helt annat, än när det gäller Stockholms stad — en storstad, som går in för att ordna sin sjukvård på fyra större sjukhus, bortsett från det samarbete, som staden ikläder sig med staten. Det gäller nu att, innan dessa stora sjukhusfrågor slutligen avgöras, söka få litet mera intresse för undervisningssjukhuset, så att Stockholms stad kan tillhandahålla det rikare material, som säkerligen skall hälsas med tillfredsställelse av riksdagen och staten. För övrigt är det klart, att man här icke kan gå tvingande fram. Stockholms stad är en kommun, som själv bestämmer och beslutar rörande dennas sjukvårdsanstalter, och det gäller att på lämpliga vägar söka uppnå en överenskommelse, som tjänar båda parternas intresse och som ingen av dem blir lidande på.

Jag är mycket förvånad över att reservanterna icke draga sig för att såsom ett första alternativ rekommendera att enhetstanken skall uppgivas och att undervisningen skall ske liksom hittills på olika sjukhus i staden. Man skulle därmed utestänga de teoretiska institutionerna från sjukhustomten och låta dessa som hittills förläggas runtom i staden, så att både lärare och kandidater fingo det besvärligt. Man säger nu, att kommunikationerna äro så utvecklade i Stockholm, att det icke spelar någon roll. Ja, men tid är pengar, särskilt i vår tid, och folk har annat att göra än att sitta i spårvagnar och bilar. För resten är det många av kandidaterna, som utgått från fattiga hem och som måst skuldsätta sig, och de ha annat att lägga pengar på än på bil och spårvägsresor i Stockholm.

Den andra möjligheten — att bygga s. k. blockhus för de teoretiska institutionerna — är icke heller att rekommendera. Då det finnes tomtplatser i Stockholms utkanter, såsom vid Norrbacka behöver man icke bygga i höjden på en plats som Sabbatsberg. Om för resten Stockholms stad vill räkna litet på det tomtvärde, som finnes på Sabbatsberg, med hänsyn till möjligheten att försälja tomter till höga priser, kan staden få sin sjukhusfråga med avseende i den norra delen av staden löst för en mycket billig penning. Men detta är en sak som jag icke behöver undervisa Stockholms stad om; det kan den säkert själv komma underfund med. Det är denna Sabbatsbergstanke, som tagits upp av reservanterna, fastän de icke uttala namnet — man känner väl igen den från diskussionerna i utskottet. I varje fall är det i Stockholms stads eget intresse att antingen lägga ned Sabbatsbergs sjukhus och överenskomma med staten om ordnande av sjukhusfrågan på Norrbacka eller också själv bygga i mindre utsträckning och i båda fallen få ett ökat antal platser vid Norrbacka.

Så säga reservanterna vidare, att om denna enhetstanke icke kan realiseras, har man Kungl. Maj:ts förslag att falla tillbaka på. Ja, det är ett egendomligt resonemang, att man vill förkasta ett förslag men samtidigt säga, att man sedan eventuellt skall falla tillbaka på detsamma. Mena reservanterna, att man under närmaste tiden bör föra underhandlingar med Stockholms stad för att söka gemensamt med denna lösa sjukhusfrågan? I så fall delar utskottet reservanternas tanke. Men att kasta ut denna fråga till utredningar under kanske fyra—fem års tid vill icke utskottet vara med om. Det är ganska egendomligt, att vid läsningen av själva slutklämmen i reservanternas yttrande finna, att de där säga — jag ber kammaren uppmärksamma denna reservanternas ställning till det nuvarande Karolinska institutet —:

»Särskilt må påpekas, att klarhet icke föreligger, huruvida de teoretiska institutionerna, vilkas nuvarande lokaler äro av en relativt hög ålder och som enligt förslaget skulle komma i sista etappen, verkligen kunna under den långa väntetiden på ett tillfredsställande sätt fullgöra sin uppgift utan några mera omfattande ändringar än de till dem upplåtna lokalerna».

Här erkänna alltså reservanterna, att det är hög tid att åtgärder vidtagas för nybyggnader, då de nuvarande lokalerna till Karolinska institutet snart äro för gamla att på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift. Det är ej nödvändigt att vänta till sista etappen av byggnadstiden med att tillgodose dessa institutioners lokalbehov, därest det skulle visa sig, att undervisningen icke på tillfredsställande sätt kan upprätthållas i de nuvarande lokalerna, utan under sådana förhållanden torde ett ordnande av byggnaderna och en överflyttning kunna äga rum tidigare till Norrbackaområdet än som är tänkt.

Vad sedan gäller den ekonomiska sidan av saken är det ju, såsom jag redan framhållit, angeläget, att man skall bygga så billigt som möjligt, utan att man därför skall ersätta lokalerna och de till dem förlagda institutionerna.

I avseende å statens ekonomiska intressen i de tomtområden, varom här är fråga, kan det vara lämpligt att meddela, att den i första etappen bebyggda delen av Norrbackaområdet, 245,000 kvadratmeter, av byggnadsstyrelsen värderats till cirka 4 miljoner kronor, medan den i första etappen bebyggda Gärddestomten å 212,400 kvadratmeter skulle vara värd cirka 10 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor. Djurgårdskommissionen, som har att försälja sistnämnda område, har däremot värderat desamma till icke mindre än 29 miljoner kronor. Genom sjukhusets förläggning till Norrbackaområdet finge staten alltså åtskilliga miljoner över till själva byggandet. Om jag härtill lägger värdet av de tomter, på vilka Karolinska institutet och Serafimerlasarettet nu ligga, och vilka en längre framtid bli obehövlige för sjukvårdsändamål, torde staten genom Karolinska sjukhusets uppförande snarare få in än behöva lägga ut pengar.

Det är ingen konst, då man är reservant, att gå fram på sin egen linje och bara ställa frågan på framtiden. Det är lättare att kritisera och göra anmärkningar än att komma med positiva förslag. Inom vederbörande avdelning av statsutskottet voro vi några som ansågo, att det icke fanns bärande skäl för ett annat förslag än det föreliggande, varför vi inte vågade taga på vårt ansvar att motsätta oss detta, och bara skjuta frågan på framtiden.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga, att vi offra betydligt mer än 100 miljoner kronor på att hålla vår försvarsberedskap gentemot yttre fiender i ordning. Här gäller det vår försvarsberedskap mot inre fiender. Nativiteten i vårt land är i starkt sjunkande, och det är endast på grund av den alltmär ökade medellivslängden, som vårt lands befolkningssiffra hålles uppe och något ökas. För att denna medellivslängd alltjämt skall kunna ökas, kräves en allt bättre läkarvård. Vår läkarkår står på en hög nivå, och vår läkarvetenskap har ett mycket gott anseende. Riksdagens beslut i dag skall visa, om vårt land skall i än högre grad än hittills möjliggöra, att denna vetenskap går framåt, eller om den skall stanna i utvecklingen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall genast tillkännagiva, att jag här icke skall låta mina tankar flyga så vida omkring, som den siste ärade talaren gjorde, då han talade om folkmängden, om nativiteten och dylikt, och vad vi skola göra i det avseendet. Det ser verkligen ut som om han hade rätt, då han påstod, att det omedelbart behövdes ett nytt sjukhus. Det ser ut som de flesta av kammarens ledamöter blivit akut sjuka, eftersom de nu lysa med sin frånvaro. Denna fråga tycks inte ens anses så viktig som frågan om lingsplockningen, som vi behandlade i går kväll.

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Den siste ärade talaren motiverade enligt min mening i det allra mesta av sitt anförande alldeles briljant reservationen, men sedan kom han i konklusionen till, att utskottets förslag borde bifallas. Han talade mycket om samarbete med Stockholms stad, och om hur viktigt det vore, att man lade upp planer för detta samarbete. Ja, det är just vad vi reservanter ansett borde ha skett, men icke såsom herr Bengtsson i Norup och utskottet ansågo efter ett definitivt beslut i frågan utan före. Riksdagen har ju redan en gång begärt utredning i denna sak, och nu se vi, hur denna begäran effektueras. Herr statsrådet gav ju klart besked om, att han ur denna begäran läst ut, att detta sjukhus ovillkorligen skulle förläggas på Norrbackaområdet, och då menar han, såvitt jag förstår, att allt annat, som anförts i den här saken, är av noll och intet värde. Skola vi bygga på Norrbackaområdet, så skola vi icke bry oss om, huruvida det går att åstadkomma något samarbete med Stockholms stad. Jag förstår att det är logik i ett sådant resonemang. Men när herr Bengtsson i Norup först säger, att vi först skola avgöra frågan, och sedan underhandla med Stockholms stad, så begriper jag inte logiken i det resonemanget. Ty skall man föra några underhandlingar vare sig som korporation eller som enskild person, skall man väl göra detta, innan man fattar sitt definitiva beslut. Jag kan icke få i mitt huvud, att det är rätta tillvägagångssättet, att man först beslutar bygga på Norrbackaområdet och sedan underhandlar med Stockholms stad. Herr statsrådet och herr Bengtsson i Norup talade om, att reservanterna vilja skjuta på ärendet 4 à 5 år. Var står det skrivet? Kunde man icke på ett år klara upp frågan, huruvida genom samarbete med Stockholms stad en framkomlig väg funnes, när så mycket förarbete är gjort, så tycker jag det vore märkvärdigt. Herr Bengtsson i Norup förklarade, att Sabbatsbergsområdet icke alls duger. Det var icke något att reflektera på. Lika stora vetenskapsmän som herr Bengtsson i Norup ha sagt, att det går. Vi andra, som icke alls äro vetenskapsmän, veta nästan ingenting, om den saken är möjlig eller icke möjlig. Överhuvud taget tycker jag, att det icke kunde vara så synnerligen farligt, om man inledde underhandlingar med Stockholms stad. Det är möjligt att dessa stranda. Och under den förutsättningen ha reservanterna sagt ifrån, att man får bygga på Norrbacka. Det finns då ingenting annat att göra. Det har väl hänt åtskilliga gånger, att något nytt och bättre förslag kommit upp, innan ett beslut trätt i verkställighet, och att man då undersökt detta. Jag kan räkna upp rätt viktiga beslut, som kommit till på det viset. Jag minns till exempel huru det var, då vi fattade beslut om södra stambanans omläggning vid Södertälje. Det visade sig i det fallet, att det fanns ett mycket bättre förslag, och det blev aldrig gjort, såsom riksdagen först beslutade. Det var en stor ekonomisk fråga det också.

Hur herrarna än vrida och vända på saken komma ni aldrig ifrån, att begäran om samarbete med Stockholms stad aldrig blivit effektuerad.

Herr statsrådet förklarade ju, att utgifterna för ett undervisningssjukhus bli betydligt större än för ett vanligt sjukhus. Ja, jag beklagar på det djupaste, att herr statsrådet icke ämnar fortsätta i sitt statsrådsämbete, ty annars skulle vi ta fasta på detta i Malmöhus läns landsting. Det var just vår åsikt en gång där nere, men då ville man icke gå med därpå. Såsom en sista etapp fingro vi också inrätta en sinnessjukavdelning på Malmöhus läns sjukhusanstalt, en sak, som man nu på sina håll är mycket betänksam emot. Men icke hette det den gången, att det skulle bli dyrbarare, därför att denna anstalt var ett undervisningssjukhus. Jag gör mig därför den frågan — oaktat jag naturligtvis gått in för att det blivit dyrare för oss i Malmöhus län att ha sjukvårdsanstalter, som samtidigt äro anstalter för medicinsk undervisning, vilket jag anser ostridigt — om det ändå icke hade varit en ekonomisk galenskap, om landstinget till exempel byggt ett sjukhus i Lund ungefär så stort som, låt mig säga, det i

Landskrona, och sedan universitetet byggt ett universitetssjukhus i Lund. Ja, inte tycker jag att det varit sunt förnuft uti att man gått till väga på det sättet därnere. Ja, säger man, den anmärkningen kan ju vara riktig för Lunds vidkommande, men här i Stockholm är det en annan sak. Ja, här i Stockholm finnes det ju större resurser, det förstår jag alltför väl, men det vore ju bra egendomligt, om man genom att förlägga två sådana här jättesjukhus som Sabbatsberg och statens stora undervisningssjukhus på Norrbacka så tätt intill varandra kanske inte får tillräckligt klientel. Det skulle verkligen bli en syn, om man byggde alldeles utomordentligt storartat, och man därefter icke kunde få tillräckligt antal patienter, och om man riktigt skulle kappas om dem. Jag tycker, att det är en rätt otrevlig sak det där, men det tycks man icke fästa sig vid. Det är på den grunden jag anser, att man gjorde klokast, om man slöte sig ihop, och om Stockholms stad och staten gemensamt byggde på Norrbacka, om med andra ord Stockholms stad ansåg det fördelaktigt att nedlägga Sabbatsberg, eller staten finge del i Sabbatsbergssjukhuset under förutsättning, att detta utbyggdes och moderniserades. Detta tycker jag skulle vara en mycket klok åtgärd i sjukvårdshänseende, och herrarna må förlåta mig, att jag icke kan komma till annat resultat. Om Stockholms stad och staten spara vardera ett par miljoner, är det väl ingen riksolycka. Jag kan för min del icke se, att det skulle vara förhållandet. Nu förklarar man bestämt, utan några som helst bevis, att Lundasystemet icke är användbart här. Ja, såvitt jag förstår lär framkomligheten icke vara stor, när det saknas vilja att göra saken framkomlig. Men det är klart och tydligt, att hade man en verklig utredning, och hade ett verkligt erbjudande skett från staten till Stockholms stad, så hade man därigenom fått klart för sig, om det verkligen är omöjligt, och att Stockholms stad icke vill gå med på detta. Det finns naturligtvis då inget annat att göra än att bita i det sura äpplet och inrätta sig därefter, ehuru det givetvis blir mycket dyra anläggningskostnader. Jag skall här icke inlåta mig på en gissning om vad det kommer att kosta, när sjukhuset på Norrbacka står fullständigt utbyggt, men att det kommer att kosta stora summor förstår jag. Det som i alla händelser kommer att hänga efter är kostnaderna för driften, som bli kolossalt stora.

Jag anser i detta fall liksom alltid, att kan man spara, bör man spara. Den tanken var märkvärdigt nog herr Bengtsson i Norup också inne på, men under den förutsättningen, att man byggde på Norrbackaområdet. Eljest kunde han icke vara med om någon sparsamhet. Jag vill för min del säga, att jag visst icke avsett att gå fram på sådant sätt, att vad undervisningen verkligen behöver skulle på något sätt åsidosättas. Men givetvis kan man också från fackmännens på det vetenskapliga området sida framställa fordringar, som äro oerhört stora, utan att man tar minsta hänsyn till hur många miljoner det kostar. Frågan bör enligt min mening lösas på ett sätt, som tillfredsställer alla rimliga anspråk, och att man därför ser till, om man icke kan åstadkomma ett samarbete med Stockholms stad för att nedbringa kostnaderna. Jag vill ännu en gång understryka, att man från reservanternas sida icke avsett att undanskjuta frågan utan blott att, såsom det står i reservationen, undersöka möjligheterna för ett samarbete med Stockholms stad, och jag tror, att detta är försvarbart. Man må sedan bedöma den saken hur man vill. Någon egoism eller några biintressen från vår sida ha icke förekommit i denna fråga.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid utlåtandet av herr Lindblad med flera fogade reservationen.

Herr Wigforss: Herr talman! Då jag har begärt ordet i den här frågan, är det därför att jag tror, att jag representerar åtminstone från början, i lik-

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

het med kanske de flesta av kammarens ledamöter en ganska stor obekantskap med detta ärende, men samtidigt också en ganska stark önskan att uppnå besparingar, där sådana verkligen äro möjliga att göra. När jag ganska oväntat kastades in i detta ärende på andra avdelningen i statsutskottet, kunde jag börja detta arbete utan några som helst fördomar, d. v. s. jag hade en fördom mot kostnaderna, därför att jag redan tidigare en gång, det var år 1926, då Gärdesförslaget var uppe, hade funnit att det förslaget var orimligt dyrt, och jag hade då gjort vad på mig ankom i det läget att få Gärdesförslaget ur världen. Detta vittnar sålunda om, att jag icke är otillgänglig för sparsamhetssynpunkterna. Man kan naturligtvis säga, att den som år 1926 var med om att slå ihjäl ett förslag, vilket hade kommit fram efter nära 15 års utredningar, har å andra sidan en viss känsla av att man icke kan uppskjuta avgörandet i den fråga, som här föreligger, hur länge som helst.

Nu är det så lyckligt, att både utskottsförslaget och reservationen uppriktigt — även för reservanternas del tror jag — gå ut ifrån att här måste ett nytt stort sjukhus byggas, till vilket skall ansluta sig de vetenskapliga institutionerna och undervisningsinstitutionerna vid Karolinska institutet.

Jag tror således, att om det möjligen skulle finnas några medlemmar i denna kammare, som säga, att vi gå på uppskovslinjen, därför att vi vilja i grund och botten bli kvitt hela saken, de skola uppgiva den förhoppningen. Jag tror icke, att, när ärendet kommer tillbaka efter ett uppskov, det skall vara möjligt att verkligen skjuta undan hela frågan. Alltså, vad man har att göra, är: Skall man besluta i år eller skall man taga ett uppskov på längre eller kortare tid?

Då jag som sagt började det här arbetet i utskottet, hade jag den förutfattade meningen, att om det kunde anvisas någon konkret utväg, som lovade besparingar, och som var sådan, att man om den kunde tänka, att den skulle leda till ett resultat inom en relativt kort framtid, skulle jag icke ha något emot ett uppskov, och det framkastades också tanken på en sådan utväg. Den finns kvar i reservationen, fastän man icke längre tycks hålla mycket på den. Det var den utvägen, att man helt enkelt skulle gå till Stockholms stad och fråga, om icke alla de nya institutionerna för Karolinska institutet skulle kunna byggas på Sabbatsbergs nuvarande tomt. Det var i grund och botten det enda konkreta uppslaget, som förelåg till behandling. Det var bara en liten egendomlighet knuten vid det förslaget, och det var, att förslaget kom ifrån ett håll, där man tidigare med allra största energi hade förordat Gärdesförslaget, därför att man måste ha nästan obegränsade utvecklingsmöjligheter. Från det håll, där man sålunda med den allra största energi gått ut ifrån att Gärdet var den enda lämpliga platsen, har man nu hoppat över till den rakt motsatta ståndpunkten, att den relativt lilla Sabbatsbergstomten skulle duga för de stora institutioner, för vilka man förut ville ha hela eller ett mycket stort område av Gärdet. Detta ingav naturligtvis en viss misstänksamhet, men det var också det enda. Från avdelningen besökte vi Sabbatsbergstomten och sökte bilda oss en föreställning om, huruvida det var möjligt att på densamma lägga alla institutionerna, och jag tror, att vi alla blevo övertygade om att den vägen icke var framkomlig. Jag skulle tänka mig, att även reservanternas i grund och botten erkänna, att det icke går att komma fram till en lösning på den vägen, åtminstone icke om man vill vidhålla den s. k. enhetstanke, som jag föreställer mig i själ och hjärta alla till sist äro anhängare av.

Vad föreligger då för möjligheter att vinna en bättre lösning, om man går på uppskovslinjen? En av de vägar reservanternas anvisa är den, att man skulle vända sig till Stockholms stad för att höra, om icke på någon eller några av de tomter, å vilka Stockholms stad har sjukhus eller tänker bygga sådana, man till dessa stadens sjukhusbyggnader skulle kunna anknyta de

statliga institutioner, som skola fylla undervisningsändamål och vetenskapliga ändamål. Var och en, som tänker sig in i vad det skulle betyda att förlägga undervisningsverksamheten och den vetenskapliga verksamheten till en hel rad olika sjukhus i Stockholm, förstår, att en sådan lösning från början är utesluten. Bortsett ifrån att det uppenbarligen icke kan bli billigare att bygga på många olika håll, stöter denna anordning redan på det oöverstigliga hindret, att man från Stockholms stads sida förklarar, att man icke kan vara med om att ha detta samarbete med staten på en hel rad av stadens sjukhus utan att, om detta samarbete skall komma till stånd, det måste vara fråga om en enda plats. Denna linje, som reservanterna anse vara den bästa och billigaste och den de möjligen kalla en lösning är därför, såvitt jag förstår, utesluten. Hade ärendet förelegat i den formen och icke något nytt uppslag kommit, skulle reservationen varit alldeles utan praktiskt innehåll.

När alltså tanken på Sabbatsbergstomten är utesluten och när man icke vill förlägga undervisningsverksamheten till en hel rad olika sjukhus, frågar man sig, vilken utväg som sedan skulle finnas kvar. Jo, man har den allmänna och vaga förhoppningen, att Stockholms stad under det fortsatta arbetet med sin sjukhusfråga, skall komma till det resultatet, att ett sjukhus bör byggas på en tomt, som är så stor, att den tillåter en anknytning till Karolinska institutet, och där sålunda samarbetet mellan staten och staden skall kunna äga rum. Någon sådan tomt har Stockholms stad för tillfället icke utpekat, och jag skulle vilja säga, att om riksdagen ändå anser, att man skall gå till en utredning om den saken, så betyder det, att man kopplar samman frågan om Karolinska institutets framtid med hela frågan om huru Stockholms stad skall ordna sitt sjukvårdsväsen. Och när man ser, med vilka svårigheter Stockholms stad haft att kämpa för att komma fram till en plan för sin sjukvårdsfråga, är det, skulle jag tycka, en smula väl optimistiskt eller rent av lättsinnigt att säga, att vi skola binda statens planer med avseende å Karolinska institutet samman med den långvariga och mycket osäkra utredningen om hela Stockholms sjukvårdsväsen.

Emellertid har det framkastats på allra sista tiden en tanke — den har kommit i sista ögonblicket — som i och för sig icke förefaller att kunna direkt avvisas. Man resonerar nämligen som så: Stockholms stad har inga andra tomter, som visat sig lämpliga, men staten har en tomt, som alla äro ense om är lämplig för en stor sjukhusbyggnad, nämligen Norrbackatomten. Där föreslår man, att det stora kliniska sjukhuset skall läggas. Skulle det då icke, har man tänkt vara möjligt att fråga Stockholms stad, om staden icke helt enkelt skulle vilja bygga ett sjukhus å Norrbackaområdet, där staten får hyra för sin undervisning, och till vilket sjukhus staten anknyter sina vetenskapliga institutioner och sina undervisningsinstitutioner? I och för sig bör en dylik tanke icke redan från början avvisas. Om det förelegat någon om helst antydan från Stockholms stads sida, att staden skulle vara villig reflektera på att bygga ett sjukhus på ifrågavarande tomt, som för övrigt ligger utanför stadsplanen, och att staden verkligen skulle vilja, som det heter, lägga ned eller inskränka verksamheten å Sabbatsberg för att anlägga ett nytt sjukhus på Norrbacka och inbjuda staten till förhandlingar om saken, tycker jag för min del, att staten icke kunnat avvisa anbudet, även om jag icke hör till dem, som äro säkra på att ett dylikt samarbete mellan Stockholms stad och staten komme att förlöpa lika friktionsfritt, som tydligen förhandlingarna och samarbetet nere i Mahmöhus län måste göra, eftersom herr Olsson i Kullenbergstorp är så ivrig anhängare av tanken att Stockholms stad skulle vara byggherre och staten gå in på det sätt han föreslagit. Jag blev en liten smula överraskad över herr Olssons i Kullenbergstorp åsikt, då jag trodde, att herr Olsson i Kullenbergstorp tidigare åtminstone klagat över, huru mycket landstinget fått släppa till under samar-

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

betet med staten. Det måtte i alla händelser vara ett samarbete, som för Malmöhus läns landsting visat sig vara ganska fördelaktigt. Jag vill emellertid erinra om att förhållandena, när det gäller Malmöhus läns landsting och dess förhandlingar med sjukvårdsinrättningarna i Lund ligga annorlunda till. Jag blottar nog ingen hemlighet, om jag erinrar om, att så länge den gamla högermajoriteten satt i Malmöhus läns landsting och hade det avgörande inflytandet på sjukhusfrågan, var det professor Borelius, som hörde till det konservativa partiet, som representerade både statens sjukvårdsinrättningar och landstingshögern. När maktförhållandena svängt om, har det blivit professor Sjövall från det socialdemokratiska partiet, som på samma gång representerar statens intresse vid sjukvårdsinrättningarna i Lund och hittills åtminstone majoriteten vid landstinget. Det är klart, att förutsättningarna för en samverkan äro betydligt bättre där, än de skulle vara häruppe.

Jag erkänner villigt, att om man ställer sig på den ståndpunkten, att det är ojämförligt mycket bättre, att Stockholms stad blir byggherre och att staten söker anknytning till ett stadens sjukhus, om man alltså håller före att staten icke skall bygga sjukhuset utan att det är Stockholms stad och dess hälsovårdsnämnd, som skall ha sista avgörandet beträffande ifrågavarande sjukvårdsinrättning, och att staten endast skall hyra av staden, om man ställer sig på den ståndpunkten, säger jag, att den absolut bästa lösningen är att staten på detta sätt träder tillbaka och att staden träder in, kan jag mycket väl förstå dem, som hålla före, att man måste undersöka en dylik utväg och gå till en ny förhandling med Stockholms stad i denna riktning. Men den som icke är övertygad, att en sådan lösning vore den bästa utan lika gärna ser, att staten bygger själv och blir herre över de inrättningar, där den vetenskapliga undervisningen och den vetenskapliga verksamheten skola bedrivas, har, så vitt jag kan förstå, ingen anledning att ansluta sig till reservationen. Ty allt, som kan vinnas i besparings-syfte, vinnes lika bra, om man antager utskottets hemställan. Jag vill be de närvarande lägga märke till, att även utskottets hemställan icke går ut på ett omedelbart godkännande av kostnadsförslagen. Man går där i lika hög grad som i reservationen ut ifrån, att man skall försöka nedbringa kostnaderna, och jag har ännu icke hört någon, som kunnat peka på några bestämda punkter, där man har större utsikter att pressa ned kostnaderna genom att gå reservationsvägen än genom att gå utskottsvägen. De möjligheter härtill, som finnas bestå naturligtvis däri, att man försöker göra inskränkningar på olika håll. Det är väl ingen, som ändå kan tro, att det blir billigare, om Stockholms stad bygger än om staten gör det. Jag förmodar, att om man skall bygga på samma sätt och åstadkomma lika utmärkta sjukhus, lika utmärkta institutioner, blir det lika dyrt i båda fallen. Den enda möjligheten att vinna något för statens räkning skulle vara, om man vid de kommande underhandlingarna lyckades pressa Stockholms stad till att släppa till en större summa per säng, än staden tidigare varit villig att göra. Ja, den som tror, att det finns utsikt att från statens sida pressa Stockholms stad ytterligare, kan ju rösta för reservationen. Att komma till en sådan uppfattning är dock svårt efter det samtal man haft med den ledande mannen i Stockholms stads sjukvårdväsen, som framhållit, att staden gått så långt i fråga om att släppa till pengar, att om den kunde komma ifrån den överenskommelse, som är gjord, skulle dess ansträngningar gå ut på att pressa ned kostnaderna; Stockholms stad betalar alldeles för mycket som det nu är. Att i ett dylikt läge hoppas på att man genom att börja nya förhandlingar skulle kunna förmå Stockholms stad till större eftergifter, tror jag för min del icke är annat än att bygga luftslott.

Då återstår en utväg, nämligen den att man säger: vore det icke önskvärt, om det bleve flera patienter, flera sängar från Stockholms stad vid sjukhuset än vad som är tänkt i Kungl. Maj:ts förslag? Jo, det är alldeles riktigt. Utskottsut-

låtandet har också tagit hänsyn härtill, när man säger, att avtalet icke skall slutas i år, utan att man skall vänta därmed till nästa år. Under tiden skulle man göra Stockholms stad en förfrågan, huruvida icke Stockholms stad funne med sin fördel förenligt att, såsom reservanterna tänka sig saken, inskränka t. ex. på sina sjukvårdsinrättningar å Sabbatsberg och i stället lägga ett större antal platser vid Norrbacka. Den vägen står ju öppen. Är den framkomlig, kommer detta att visa sig; är den det icke, stå vi på samma punkt, och man får då taga förslaget i den del det kan realiseras, endast med den omarbetning av ritningar i avseende å en begränsning, som är nödvändig för att åstadkomma en billigare byggnad.

Jag kan icke sluta utan att säga, att jag som började arbetet med denna sak utan några fördomar, under arbetets gång fick ett starkt intryck av två ting. Först och främst kom jag till insikt om, huru dåligt det är sörjt för sjuka i dessa trakter. Att Stockholms stad mycket snart behöver göra något för sitt sjukvårdsväsen är uppenbart, och att även landsortsbor, såväl de som bo i Stockholm, som de som resa dit för att komma under behandling, där — vården i Stockholm får väl anses vara den bästa vård man kan få — verkligen skola få sina intressen i det fallet tillgodosedda, är en sak som man icke kan blunda för. Man har sagt, att vi vid våra länslasarett ha skickliga specialister, varför behovet av en central sjukvårdsanstalt icke längre skulle vara så trängande. Det är naturligtvis riktigt, att vi ha skickliga specialister. Men — och detta var det andra jag ville framhålla — man skall icke glömma, varifrån dessa komma. De utbildas ju vid Karolinska institutets sjukvårdsanstalter och vid deras vetenskapliga institutioner. Förutsättningen för att vi i fortsättningen skola få den goda sjukvård vi ha ute i landet och alltså ha skickliga specialister där, ja att förhållandena i det avseendet bli ännu bättre, är att vi hålla vid liv denna centralhård för vetenskaplig forskning och vetenskaplig undervisning. Det kan icke bestridas, att detta är en sådan kärnpunkt, som man icke får släppa. Jag tror, att riksdagen icke vinner något genom att skjuta undan ett ståndpunktstagande i frågan, och jag är övertygad om, att man verkligen i detta läge får säga, att riksdagen genom att i närvarande ögonblick slå till gör en god gärning och visar sin uppskattning av vår sjukvårds och den medicinska vetenskapens betydelse för hela vårt folk. Detta är ingen känslosynpunkt utan en synpunkt, som under arbetets gång mer och mer trängt sig på mig. Det har en ofantlig betydelse för hela vårt sjukvårdsväsende huru det är ordnat vid centralanstalten, och jag tror, att man i närvarande stund tillgodoser detta intresse på bästa möjliga sätt genom att ansluta sig till utskottets hemställan.

Med herr Wigforss förenade sig herrar *Andersson* i Höör, *Andersson* i Igelboda, *Carleson*, *Mosesson*, *Hansson* i Stockholm, *Engberg*, *Holmdahl*, *Höglund* i Stockholm, *Nygren*, *Andersson* i Tungelsta, *Sandwall*, *Persson* i Falla, *Larsson* i Västerås, *Anderson* i Råstock och *Järte*.

Herr Carlström: Herr talman! Då jag väckt en motion i denna fråga, skall jag be att med några ord få säga min uppfattning i densamma.

Det är givet, att när en lantbrukare ute ifrån bygderna i en sak som denna väcker en motion, däri det yrkas på avslag, ligger det nära till hands att karakterisera ett sådant förfarande som bevis på att landsbygden icke vill förstå staden och icke heller förstå, huru viktigt det är, att sjukvården ordnas på det bästa möjliga sättet i vårt land. Det är nu icke meningen från min sida att taga upp någon diskussion rörande motsättningarna mellan stad och land. Landsbygden skulle ju också få med av vad som skulle åstadkommas genom ifrågavarande sjukhusbygge. Man kan emellertid fråga sig, om det verkligen är nödvändigt att nu gå till verket på sätt utskottet föreslagit, och

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

om det icke vore bättre att vila på hanen något. Om man försöker att taga reda på skillnaden mellan reservanternas förslag och utskottets, skall man finna, att det i stort sett bara är den, att utskottet vill binda sig för saken nu. Utskottet uttalar sig även för att frågan samtidigt skall ytterligare utredas. Det hemställs nämligen i utlåtandets kläm, att riksdagen må i anledning av motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa och till 1931 års riksdag framlägga en överarbetning av föreliggande förslag till byggnader för Karolinska sjukhuset, i syfte att kostnaderna för byggnaderna må avsevärt nedbringas. Detta är vad reservanterna också uttala i sin reservation. Vidare begär utskottet, att det skall utredas, om icke nya förhandlingar skola upptagas med Stockholms stad rörande samarbete för sjukhusets uppförande och drift i syfte att staden må å sjukhuset belägga ett större antal platser än enligt det nu förevarande avtalsförslaget. Då sålunda utskottet såväl som reservanterna ha samma mening i det hänseendet, att man anser att frågan icke är färdig — man vet egentligen icke vad man vill — och då man å båda håll gärna ser, att det åstadkommes en ny utredning, kan jag icke finna att det är klokt att binda sig nu. Ty har man gått in för att sjukhuset skall byggas, komma, enligt mitt förmenande, fromma önskningar om utredning icke att ha så stor betydelse. Har man satt degen i ugnen, är det ju icke lönt att kasta jästen efter.

Då utskottet på sidan 33 av sitt utlåtande polemiserar mot motionärernas mening, heter det, att mot motionärernas uppfattning stå enhälliga uttalanden av Karolinska institutets lärarkollegium vid upprepade tillfällen sedan mer än tio år tillbaka. Jag vill säga, att är det starkaste skälet för utskottet det, att ifrågavarande kollegium rekommenderat förslaget, förstärker jag icke riktigt utskottets ståndpunkt. Väntade man verkligen något annat uttalande från det hållet? Jag kan aldrig tänka mig, att man kunde vänta något annat än att man från detta kollegiums sida skulle rekommendera ett dylikt förslag.

Nu sade herr Bengtsson i Norup, att frågan varit föremål för utredning och diskussion i trettio år och att det därför är en trängande nödvändighet att någonting nu göres. Ja, det är ju sant, att den varit föremål för mycken utredning. Men vad det påståendet beträffar att det verkligen nu kräves, att det göres något i sjukvårdsfrågan efter en så lång väntan, så vill jag säga, att jag undrar, om det är så illa beställt i detta avseende. Med den kännedom jag har om huru sjukvårdsfrågan behandlats i stort sett i landet under de senaste tjugu åren och huru man i de olika landsdelarna byggt det ena sjukhuset efter det andra och anslagit den ena miljonen efter den andra till sjukvårdsbyggnader, måste jag säga, att det har i vårt land utförts ett jättearbete under dessa år. Jag anser icke, att landstingen äro i så stort behov av dessa vårdplatser, som man inom utskottet låtit påskina. Jag tror icke heller, att man i framtiden kommer att så mycket behöva en dylik särskild sjukvårdsinrättning i Stockholm beträffande vissa speciella sjukdomar, ty inom de skilda länen och landstingen har man sökt få till stånd specialavdelningar, som tillgodose länens behov.

Nu sade herr Bengtsson i Norup, att all sparsamhet skall iakttagas, och han menade, att man genom ytterligare utredningar skall försöka nedbringa kostnaderna. Ja, jag hoppas att detta måtte lyckas. Men jag tror icke, att det kommer att lyckas på samma sätt som om man går in för reservanternas förslag och icke binder sig. Det är verkligen stora kostnader det här gäller. Redan den första utbyggnaden går på 24 miljoner kronor utom utrustningskostnaden, som är nära 4 miljoner. Andra och tredje etapperna komma att kräva 13 resp. 8 miljoner vardera, så att slutligen komma kostnaderna att gå till över 50 miljoner kronor. Statens kostnader för den första utbyggnaden skulle vara omkring 15 miljoner. Jag tror, att det skulle vara möjligt, att om man icke

binder sig utan ånyo söker underhandla med staden, få fram ett lika bra resultat på en billigare väg, nämligen genom att staden åtager sig att bli byggherre. Herr Wigforss var inne på den frågan, men han trodde icke att staden kunde bygga billigare än staten. Ja, det kan hända, att staden icke kan bygga så billigt den heller, men nog blir det billigare än om staten bygger. Då nu staden står inför planer på att utvidga sina lasarett och sjukhus ganska betydligt, kunde man måhända få statens intresse tillgodosett på det sättet, att staden bygger sjukhuset och staten så att säga hyr in sina vetenskapliga institutioner på detta område. Jag tror att det är anledning för riksdagen att fundera över om man bör binda sig på detta sätt, då man ju från alla håll är ganska oviss om konsekvenserna av vad som nu föreslås. Jag vill därför, herr förste vice talman, be att få yrka bifall till reservationen.

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr förste vice talman! Jag måste be om ett par minuter för repliker, även om vad jag kommer att säga mest går till protokollet och icke träffar så många av kammarledamöterna direkt.

Herr Wigforss ådagalade värtaligt ett mycket välvilligt intresse för den tanke, som han talade om, nämligen att man skulle låta staden bygga på Norrbackaområdet och staten träda in som hyresgäst. Det var med andra ord ungefär den tanke jag förut gjort mig till tolk för. Sedan han ådagalagt sin välvilja och sin stora förståelse för denna tanke, polemiserade han mot den, därför att den icke skulle vara utförbar. Varför, fick man icke riktigt klart för sig. Hans förståelse för saken begriper jag mycket väl, eftersom det är hans egen tanke, som framförts av honom i statsutskottet — så mycket av utskottets förhandlingar kan jag tillåta mig att röja. Välviljan hade alltså sin naturliga förklaring. Men att han kommit till den uppfattningen, att saken icke är utförbar, var något nytt, som jag icke hört förut. Det skulle vara mycket intressant att få veta, vad det är som inträffat och som gjort, att herr Wigforss numera anser, att det icke är möjligt att gå fram på det sätt han tänkt sig och att man icke kan pressa staden längre. Ty detta senare tror han officiellt på i utskottsutlåtandet, då det nämligen där mot slutet säges, att man skall upptaga nya förhandlingar med Stockholms stad för att se, om man icke kan få staden att gå med på litet större bidrag än som förutsättes i Kungl. Maj:ts förslag. Skall det vara någon mening med detta uttalande och, skall detsamma göra någon effekt, böra väl icke de herrar, som varit med om detsamma, stå i andra kammaren och säga, att det är meningslöst att tro, att man kan pressa staden längre. Det är att slå undan benen på sin egen ståndpunkt.

Jag måste replikera herr statsrådet, även om han dessvärre icke är inne i kammaren. Han sade, att Lundasystemet icke kan tillämpas, därför att man förlorar rätten till platsen till sjuka från landet. Systemet behöver dock icke slaviskt kopieras; det kan modifieras med hänsyn till behovet och de särskilda omständigheterna i huvudstaden.

Det har också talats om att här råder stor brådska och att man ovillkorligen måste besluta i år, om det icke skall ske en stor olycka, varjämte enhetstanken i diskussionen spelat en stor roll. Intetdera resonemanget kan vara bärande, därför att Serafimerlasarettet, som nu tjänstgör som kliniskt sjukhus, är istandsatt så, att det kan och skall tjänstgöra för sin uppgift ännu trettio år. Den omständigheten talar sålunda för att man icke ovillkorligen måste ge sitt bifall till utskottsförslaget.

Herr statsrådet förklarade också, att staden icke ådagalagt några sympatier för det s. k. Lundasystemet. Ja, beror detta icke möjligen på att statens delegerade icke heller ådagalagt några sådana sympatier? Och kan det icke bero därpå, att staten vid sina underhandlingar icke pressat staden på denna

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

särskilda punkt? Staden, säger statsrådet, har icke åstundat någon sådan överenskommelse. Men ha de som representerat staten lagt i dagen en dylik åstundan? Detta har visserligen riksdagen gjort, men ha de, som underhandlat å statens vägnar, haft en sådan önskan? Jag tror, att man får besvara frågan med nej.

Förslaget är dyrt, säger slutligen statsrådet, men icke *för* dyrt. Detta är också för herrar ledamöter av statsutskottets majoritet ganska obehagligt, därför att majoriteten säger, att man vill gärna ha ett förslag, som blir något billigare, och man tänker sig i fortsättningen kunna ordna det så, att kostnaderna nedbringas. Utskottsmajoriteten delar således icke statsrådets mening, utan tycker att förslaget är *för* dyrt — och det är det verkligen också. Det är tur, att statsrådet icke kommer att sitta kvar längre, utan att det blir någon annan, som skall verkställa utskottets förslag, ifall det segrar. Man får väl hoppas, att den, som kommer efter det nuvarande statsrådet, har litet mer sympatier för majoritetens beskedliga och platoniska uttalande.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Eftersom jag deltagit i handläggningen av den fråga i statsutskottet anser jag mig pliktig att säga några ord. Herr Bengtsson i Norup har bemött invändningar, som gjorts av reservanterna i utlåtandet, och jag skall endast uttala några reflexioner i anledning av vad som yttrats under debatten.

Herr Carlström framhöll, att under de senaste årtiondena utförts ett jättearbete på hälsovårdens område, särskilt av landstingen. Detta är ju fullkomligt riktigt, och man kan icke säga annat, än att sjukvårdsväsendet i landet är på ett tillfredsställande sätt ordnat. Men det är icke därom frågan rör sig i dag, utan om upprättandet av ett kliniskt sjukhus i Stockholm i och för läkarutbildning och forskning — således en fråga, som ligger på ett helt annat plan än frågan om den allmänna hälsovården i riket.

Jag fäster mig särskilt vid de uttalanden som gjordes av herr Olof Olsson i Kullenbergstorp. Han sade, att han icke hade någon kännedom om tomtförhållandena på Sabbatsberg. Ja, om kammarledamöterna hade varit i tillfälle att göra en jämförelse mellan dessa och tomtförhållandena vid Norrbacka, tror jag icke, att det skulle ha varit många som tvekat i valet.

När jag började studera den kungl. propositionen, var jag mycket tveksam, huruvida jag skulle gå in för ett bifall, men sedan jag tillsammans med andra avdelningens i statsutskottet övriga ledamöter besökt Sabbatsberg, försvann min tveksamhet. Jag kom till den uppfattningen, att om man skall hålla på enhetstanken — och jag har trott detta vara den mening, som omfattades av riksdagen i dess helhet — finns det ingen annan tomt, som passar för det kliniska sjukhuset än Norrbacka. Sabbatsberg skulle icke ens rymma de kliniska institutionerna, och något utrymme för de teoretiska institutionerna skulle vara alldeles uteslutet. I så fall finge man uppgiva hela denna s. k. enhets-tanke. Och jag tror icke, att det är många som anse det lämpligt att ha dessa sjukhus och institutioner spridda ute i staden på olika håll, såsom det är för närvarande. Det är den omständigheten, som för mig varit avgörande, när jag kommit till den uppfattningen, att man måste gå in för ett beslut om sammanförande till en plats av sjukhusets olika inrättningar.

Så framhöll herr Olof Olsson, att undervisningen naturligtvis icke får åsidosättas. Är detta, såsom jag tror, hans allvarliga uppfattning, har man knappast annat val än en tomt, som lämnar tillfälle till utveckling för framtiden. Nu är det meningen, att man skall göra ett försök med ett avtal med Stockholms stad. För min personliga del tror jag icke så mycket på ett sådant avtal; det kan leda till ständiga konflikter. Detta synes mig knappast vara den

väg, som skulle vara önskvärd att beträda. Det kan emellertid inte skada att den saken ånyo överväges.

Vad sedan beträffar strävandena att åstadkomma besparingar, är naturligtvis även utskottsmajoriteten mottaglig för en sådan synpunkt, men det är icke så säkert, att något kan vinnas med ett uppskov i det avseendet. Det föreligger också en risk med ett uppskov; detta kan lika väl leda till ökade kostnader. Vi som ha någon erfarenhet från respektive landsting ha nog kunnat iakttaga, hur det gått, när man uppskjutit sjukhusbyggen. Jag har ett exempel från det landsting jag själv tillhör, Kristianstads län, där man för ett tiotal år sedan skulle bygga ett sjukhus i residensstaden. Man gick då med på ett uppskov i hopp om att därigenom vinna besparingar, men några år efter måste vi taga ett förslag, som kostade landstinget 400,000 kronor mer än det första, låt vara att det då också blev tilltaget med något större mått. Det är så med allt — utvecklingen skjuter på och medför ökade kostnader. Man riskerar alltså en hel del med ett uppskov.

Därför har jag trott, att tidpunkten nu är inne att komma till ett avgörande i denna fråga, som stått på dagordningen så länge och nu tränger till sin lösning med hänsyn till läkarutbildningen i landet. Det är på grund av dessa omständigheter, som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det må tillåtas mig att säga några ord i anledning av den beska kritik, som från reservanternas sida riktats mot dem, som haft att föra underhandlingarna med Stockholms stad, när det gällt att skaffa bästa möjliga villkor för samverkan i fråga om Karolinska sjukhuset.

Det har sagts, att kommissionen icke skulle ha följt riksdagens direktiv av år 1926. Jag vill fråga herr Jonsson i Eskilstuna, om han läst dessa direktiv. Hade han gjort detta, skulle han aldrig förklarar, att kommissionen icke följt desamma. Direktiven säga, att det bör undersökas, om Lundasystemet i tillämpliga delar kan komma till användning även för det Karolinska sjukhuset. Jag menar, att detta är någonting helt annat än att riksdagen skulle ha gett bestämda direktiv om tillämpningen av Lundasystemet. Vi ha inom kommissionen fattat vår uppgift så, att vi skulle se till att det skapades bästa möjliga förutsättningar för ett inrättande av ett undervisningssjukhus i Stockholm. När jag år 1926 var med om att behandla motsvarande proposition, gick jag på avslag. Propositionen blev också avvisad av riksdagen. De skäl, som för oss voro avgörande, voro dels det dyra tomtområde, som tagits i anspråk för sjukhusets uppförande, och dels den enligt vårt förmenande ofördelaktiga uppgörelse, som då var träffad med Stockholms stad. Jag var mycket intresserad av det s. k. Lundaförslaget, och jag ansåg för min del, att det var av vikt, att man undersökte, huruvida det var möjligt att kunna tillämpa samma system i Stockholm, d. v. s. att Stockholms stad skulle ställa sig som byggherre och ägare till sjukhuset och sjukhusets tomt. Jag gick sålunda till detta arbete med den förutfattade meningen, att denna sak borde så noga som möjligt undersökas och att man borde så mycket som möjligt driva frågan i denna riktning. Till de första sammanträdena, som kommissionen hade, inbjöds Stockholms stad att skicka representanter för underhandling med kommissionen. Stockholms stad svarade på denna inbjudan, att den hade utsett en kommitté för att uppgöra förslag för anordnande av erforderligt antal vårdplatser för staden och tänkte taga sin sjukhusbyggnad i egen hand, och vore det så, att statens sjukhuskommission ville ha något samarbete med staden, hade den att vända sig till denna kommitté. Så gjordes, och det utsågs representanter från nämnda av Stockholms stad tillsatta kommitté. På det första sammanträde, som vi hade med dessa representanter, framgick det tydligt och klart,

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

att Stockholms stad för sin egen sjukvård inte hade behov av flera platser än de 350, som stå omtalade i propositionen, och de förklarade sig för det dåvarande icke ha något som helst behov av att disponera ett större antal sängar än 350. Dessutom tillkommer ännu en sak. Stockholms län är också representerat inom Serafimerlasarettet. Stockholms län var också representerat beträffande det förslag, som framlades angående sjukhuset på Gärdet. Vi ansågo därför, att Stockholms län också borde ha tillfälle att få yttra sig om, huruvida det hade några önskemål i fråga om platser på ett eventuellt nytt sjukhus. Stockholms län förklarade sig då vilja reflektera på ett hundratal platser, 110 närmare angivet — siffran står också i propositionen. Under sådana förhållanden var det ju synnerligen svårt för kommissionen att tänka sig Stockholms stad som byggherre. Dessutom är det ytterligare en sak, som kommissionen hade att taga hänsyn till och som riksdagen gått in för, och det var, att Garnisonssjukhuset skulle sammanföras med Karolinska sjukhuset. Det ingick i det förslag, som förelåg 1926 i fråga om Gärdesförslaget. Dessa tre fakta, att Stockholms stad icke önskade eller hade behov av större antal platser än 350, att Stockholms län hade behov av ett platsantal av 110 och att Garnisonssjukhuset skulle givas anslutning till Karolinska sjukhuset, gjorde såsom kammarens ledamöter förstå, att det var oöverkomliga svårigheter att kunna komma fram på den vägen, att Stockholms stad skulle bli byggherre. Den saken är fullständigt känd för reservanterna, och därför är jag högst förvånad över att reservanterna kunna yttra sig på ett så bestämt sätt såsom här varit fallet, och att de velat driva det påståendet, att kommissionen inte skulle följt riksdagens direktiv. Vad säga reservanterna i denna fråga? De redogöra i sin reservation för, hurusom samarbete bedrivits beträffande Malmöhus läns landsting och säga: I stället för att gå denna väg, där vardera parten, staten och kommunen, har att bära den ekonomiska bördan i mån av vederbörandes speciella behov och intressen, bygger Kungl. Maj:ts förslag på helt andra förutsättningar. Jag anser, att när man säger, att Kungl. Maj:ts förslag bygger på helt andra förutsättningar, syftar man givetvis på det förslag, som från sjukhuskommissionens sida framlagts. Jag skulle vilja fråga reservanterna, vilka principer, som gjort sig gällande i fråga om Malmöhus län och Lundaanstalten. Är det inte denna princip, att var och en skall bidra till kostnaderna allt efter de förmåner, som han har av sjukhuset, och jag skulle vilja fråga herr Jonsson i Eskilstuna: Kan ni påvisa, att det föreliggande förslaget och den skisserade preliminära överenskommelse, som kommissionen träffat med Stockholms stad, där vi slå fast, att staden skall betala de kostnader, som den själv fått vidkännas för att bygga sjukhuset, de kostnader, som äro förenade med driften såsom om det vore stadens eget sjukhus, och även utrustningen, inte sökt komma fram efter en linje, där vardera parten betalar efter det intresse och den nytta, som han har av sjukhuset. Jag för min del har den bestämda uppfattningen, att man så långt det varit möjligt sökt komma fram på den vägen.

En annan sak, som jag heller inte kan underlåta att erinra om, är frågan om de direktiv, som 1926 års riksdag lämnade. Jag skall be att få erinra om, vad 1927 års riksdag sade i samma fråga. Innan dess kanske det kan vara lämpligt, att jag erinrar om, att sjukhuskommissionen, innan den ansåg sig böra ingå något djupare på utarbetandet av förslag till detaljritningar, höll det för absolut nödvändigt, att riksdagen fick tillfälle att yttra sig om förlägningsplatsen och även om den tänkta linje, efter vilken överenskommelse skulle ske med Stockholms stad. Det framlades en kunglig proposition till 1927 års riksdag, vari Kungl. Maj:t hemställde om riksdagens medgivande, att den s. k. Norrbackatomten skulle upplåtas för byggande av Karolinska sjukhuset. Vidare omnämndes i nämnda proposition även det förslag till preliminär över-

enskömmelse, som av kommissionen och Stockholms stad upprättats. Vad säger då riksdagen om detta förslag? Jo, för det första godkänner riksdagen Norrbackaområdet såsom förläggningsplats för Karolinska sjukhuset. Vidare säger riksdagen: Härvid förutsätter emellertid riksdagen, att, innan andra åtgärder vidtagas för områdets tagande i anspråk för det avsedda ändamålet, än uppgörande av ritningar och kostnadsberäkningar, preliminära överenskommelser träffas i fråga om samarbete mellan staten, Stockholms stad och Stockholms län vid uppförandet och drivandet av det nya sjukhuset. När dessa preliminära överenskommelser voro omnämnda i propositionen och riksdagen ingenting sade om den princip, som där föreslogs, ansågo vi för vår del — och jag anser, att vi varit i vår fulla rätt — att riksdagen hade lämnat denna utan erinran, och följaktligen den gången gått in för, att ersättning skulle utgå från Stockholms stad i mån av den nytta, som den skulle få inom sjukhuset. Jag menar sålunda, att reservanterna betydligt skjuta över målet, när de skylla Kungl. Maj:t för att icke ha följt givna direktiv. Detta var om den saken.

Sedan har det riktats en hel del anmärkningar av herr Jonsson i Eskilstuna och herr Olsson i Kullenbergstorp gent emot utskottets förslag. Utskottet begär en utredning, men, säga reservanterna, hur skall man kunna tänka sig att kunna komma till Stockholms stad och föreslå en ytterligare utredning, om riksdagen i princip har godkänt Kungl. Maj:ts förslag? Om jag fattat utskottets förslag rätt, innebär det inte, att utskottet även föreslår, att riksdagen skulle uppgiva tanken på, att den summa, som är fastställd och som det är överenskommet att Stockholms stad och Stockholms län skall betala per säng, skall ruckas på, utan här är endast fråga om att undersöka, huruvida inte Stockholms stad verkligen skulle ha ett större behov av platser än den för närvarande förbundit sig att belägga. Jag har sett saken så, och följaktligen kan jag inte finna, att det är det allra ringaste inkonsekvent att skriva, som utskottet gjort. Däremot anser jag, att reservanterna varit synnerligen inkonsekventa. Om herrarna läsa deras kläm, skola ni finna, att de säga, att för det första skola anläggningskostnaderna nedbringas och för det andra, att även ändamålsenligheten skall undersökas. Jag skulle emellertid vilja fråga reservanterna, om de verkligen tro, att de kunna nedbringa kostnaderna utan att det måste ske på ändamålsenlighetens bekostnad. Det är väl ändå så, att om man skall kunna tänka sig, att nedbringa priset avsevärt, måste man göra inskränkningar på ett eller annat sätt, och då är jag övertygad om, att ändamålsenligheten därigenom kommer att lida avbräck. Utskottet anser, att man bör undersöka, om ändamålsenligheten kommer att lida så stort avbräck, att man inte kan vara försvarad med att en ytterligare undersökning verkställas, huruvida inte kostnaderna kunna nedbringas. Jag anser det vara en försvarlig väg att gå, och jag har för min del anslutit mig till densamma.

Herr Carlström var inne på den tanken, att det vore ingen brådska, man kunde vänta ännu en tid och man skulle ha god tid att i fortsättningen förhandla och vila på hanen i fråga om att taga definitivt ståndpunkt. Jag har en något annan uppfattning i denna fråga, och den har jag bibringats på grund av det studium, som jag ägnat saken. Det är inte allenast fråga om själva Karolinska sjukhuset, som det här gäller. Vanförelansten i Stockholm, d. v. s. Stockholms vanförelanstens anstalt, som är belägen på Östermalm, har för två eller tre år sedan — jag kan inte närmare erinra mig tidpunkten — gjort framställning om anslag till förbättring av sina lokaler. Hade herrarna varit där och tittat på dessa lokaler, skulle ni funnit, att de äro mycket undermåliga och behöva byggas om fortast möjligt. Riksdagen sade då, att man skulle vänta med att lämna anslag till vanförelansten för

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

ombyggnad med hänsyn till förslaget om uppförandet av Karolinska sjukhuset. Karolinska sjukhuset har nämligen behov av en klinik på vanförestalten, och då vore det naturligt, om vanförestalten kunde komma i så nära anslutning till det stora Karolinska sjukhuset som möjligt. Genom utskottets förslag möjliggör man, att vanföreföreningen i Stockholm kan fullfölja sina planer på nybyggnad för lösande av anstaltens lokalfråga. Jag anser sålunda, att detta är en sak, som man måste räkna med. Vidare ha vi Jubileumsfonden, och jag skulle vilja fråga reservanterna, om de anse, att man vid en anslutning av undervisningen till ett Stockholms stads sjukhus även kan vinna en anslutning för jubileumsklinik därstädes, och enligt vad det sagts mig från sakkunnigt håll är en sådan klinik vid ett undervisningssjukhus av synnerligen stor betydelse. Utskottets förslag möjliggör en koncentring och centralisering av de olika undervisningslokalerna, och härigenom kan man erhålla ett tillräckligt stort klientel för undervisningen.

Jag skall inte längre uppehålla mig vid denna fråga. Jag har endast såsom jag förut nämnde velat inlägga denna gensaga mot reservanternas sätt att resonera och argumentera i den föreliggande frågan och ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Om, såsom jag livligt vill hoppas, riksdagen i dag kommer att besluta i enlighet med statsutskottets förslag, kommer i och med detta det nuvarande Garnisonssjukhuset att inte längre vara behöfligt såsom en särskild sjukvårdsinrättning utan kommer att inordnas i organisationen för det Karolinska sjukhuset. I den mån som Garnisonssjukhuset under de senare åren undergått modernisering, har krigsmaktens personal av alla grader kommit allt mera in på den tanken, att de där fått en utomordentligt god vård och att de trivts med förhållandena i övrigt inom institutionen. Därför råder också en ganska stark stämning inom åtskilliga kretsar bland militärerna för att Garnisonssjukhuset allt fortfarande skall bibehållas såsom en självständig militär sjukvårdsinrättning. Jag för min del delar icke denna uppfattning. Jag anser, att ut de alla flesta synpunkter sett det är riktigtast, att den militära sjukvården kommer att inordnas i Karolinska sjukhusets organisation. På det gamla sjukhuset, Garnisonssjukhuset, har den föreskriften varit gällande, att officerare skola vårdas på enskilt rum, underofficerare på halvenskilt och manskap på allmän sal. I det nya Karolinska sjukhuset komma inga halvenskilda rum att finnas, och följden har blivit, att bland de förslagsbestämmelser, som äro upptagna, föreskrift saknas om huru underofficerare skola vårdas. Det står endast angivet, att officerare skola vårdas på enskilt rum. Det är klart, att underofficerarna känna en viss oro för detta. De tycka inte om att bli berövade en rättighet, som de haft förut, utan de vilja gärna bli bibehållna vid sina gamla fri- och rättigheter. Detta är ganska naturligt. Jag har därför begärt ordet endast för att få till protokollet göra det uttalandet, att jag för min del förutsätter, att man vid förläggning av underofficerare på det nya Karolinska sjukhuset förlägger dem avskilda från manskapet, ty det är uppenbart, att vid många speciella sjukdomsfall — jag behöver inte närmare motivera det — kan det inte vara utan olägenhet att förlägga dem tillsammans med sina underlydande. I övrigt vill jag sluta med att jag helt och hållet delar den ståndpunkt, vartill utskottsmajoriteten kommit, och att jag förty, herr talman, yrkar bifall till utskottets hemställan.

Hans excellens herr statsministern **Lindman**: Herr talman! Jag har inte haft tillfälle att länge åhöra debatten här i kammaren, då jag närvarit vid frå-

gans behandling i första kammaren och där yttrat mig. Jag vill dock taga till orda för att framföra de synpunkter, som regeringen anlagt på denna fråga. De ha ju redan tidigare utvecklats här i kammaren av herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, men icke desto mindre vill jag framhålla min uppfattning i ärendet. Jag vill för kammarens ärade ledamöter betona, att när regeringen behandlat denna fråga, har den gjort det på ett utomordentligt noggrant sätt. Vi ha hört både de sakkunniga genom upprepade föredrag och redogörelser, och vi ha haft tillfälle att höra Karolinska institutets lärarekollegium. Jag har även hört yttranden av dem, som äro motståndare till förslaget — ja, kanske inte motståndare men sådana, som vilja ha uppskov — och jag tror därför, att ärendet blivit av regeringen förberett på ett synnerligen noggrant sätt.

När man granskar förslaget finner man, såsom väl säkerligen är nämnt förut, att det är en fråga av mycket stora dimensioner, men att det på samma gång är en fråga, som varit föremål för utredning i snart tjugu hela år. Även uti ett land som vårt, där man är så angelägen om att företaga utredningar, borde väl, herr talman, frågan nu kunna anses vara mogen för att vinna sin lösning. Den har allt efter som åren gått, blivit alltmera brännande. När jag läser utskottets betänkande och reservationen, finner jag, att utskottet i sitt betänkande förklarar det vara ostridigt, att institutet är i ett trängande behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade och utrustade lokaler för att kunna meddela en fullgod läkarutbildning. Detta uttalande i fråga om behovet är således mycket kategoriskt. Reservanternas uttala å sin sida, att det är otvivelaktigt, att institutet är i behov av bättre, rymligare och mera modernt inrättade lokaler, men likafullt yrkas det på uppskov. Man tillägger i reservationen, att det synes vara nödvändigt att snarast möjligt tillfredsställa detta behov, men uppskov vill man ha. Man frågar sig då: Vad vinner man genom ett sådant uppskov? Jag tror för min del, att man inte gör sig skyldig till någon som helst överdrift om man säger, att ett verkligt nödläge föreligger för institutet och att det nuvarande behovet inte på ett tillfredsställande sätt kan tillgodoses genom lokala resurser utan att man snarast möjligt måste vidtaga åtgärder för att skapa bättre förhållanden. Det gäller ju i alla fall utbildningen av våra läkare.

Den metod, som man för närvarande tillämpar med avseende på den praktiska undervisningen, består däri, att man förlagt den till olika sjukvårdsinrättningar i huvudstaden, nämligen dels till stadens sjukhus och dels till privata sjukhus, med vilka man träffat avtal på kortare tid. Men den metoden går icke längre att upprätthålla, ty dessa sjukhus äro icke tillfredsställande utrustade för att meddela nöjaktig undervisning.

Hur skall man då lösa denna fråga? Ja, därvidlag har man stannat i olika meningar. En talare i första kammaren, en av reservanternas, framhöll, att det råder olika meningar härom även inom läkarkretsar. Men finnes det överhuvud någon stor fråga, som vi avgöra här i riksdagen, där det icke råder olika meningar bland oss själva? Och i detta fallet, när det gäller läkare, varför skulle det icke finnas personer med en annan mening än den som uttalats av lärarkollegiet vid Karolinska institutet eller av de sakkunniga? Det är ju uppenbart, att det alltid kommer att finnas sådana, som hylla en avvikande mening. Samma reservant, som jag nyss talade om, yttrade också, att en utredning ju kan komma att visa, att det som här är föreslaget av Kungl. Maj:t och som utskottet nu gått in för, är den enda rätta vägen och då får man naturligen böja sig därför. Men här gäller det att avgöra, huruvida enhetstanken i undervisningen skall vid denna riksdag fortfarande bekräftas såsom den efter min mening har blivit uttalad av riksdagen vid ett tidigare tillfälle.

Man säger i reservationen, att det bör göras ytterligare undersökningar om

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

det s. k. Malmöhuslänssystemet, och man menar, att det skall kunna bli ekonomiskt fördelaktigare kanhända, om man lyckas med Stockholms stad träffa ett avtal, så att detta system skall kunna genomföras även här i huvudstaden. Utskottet förnekar icke att något dylikt är möjligt, men utskottet har dock icke kunnat finna det ådagalagt, att denna väg är framkomlig utan att man uppger enhetstanken. Beträffande de ekonomiska fördelarna av ett uppskov med ty åtföljande förhandlingar med Stockholms stad, förhandlingar, som naturligtvis komma att taga en ganska lång tid i anspråk, så tror jag, uppriktigt sagt, att vi inte skola invagga oss i den föreställningen att vi härigenom kunna uppnå något förmånligare resultat, åtminstone icke i någon väsentlig grad. De hittills förda underhandlingarna ha ju omhänderhaft av så erfarna och uti riksdagen för sin förmåga på detta område erkända män, som statsutskottets ärade ordförande, landshövding Kvarnzelius, samt den talare, som här nyss hade ordet, nämligen herr Jansson i Falun. Deras vitsord bör dock tillmätas en ganska avgörande betydelse.

Det lär väl också vara givet, att det i verklig mening bästa för undervisningen, om man nu håller sig till denna, vore, att på en plats få sammanförda såväl de för teoretisk undervisning avsedda institutionerna som klinikerna och de vetenskapliga institutionerna, och detta så mycket mer som man därigenom också får tillfälle att lösa de tre viktiga frågor, som ju finnas omnämnda i betänkan- det och som även varit på tal i debatten. Man får sålunda frågan om Garnisons- sjukhuset löst, frågan om Gustav V:s jubileumsklinik blir klar, och frågan om vanförestalten blir också avgjord. Envar som tagit kännedom om vanförestaltens lokalförhållanden tror jag skall vara villig att erkänna, att frågan om en bättre sakernas ordning verkligen kräver ett skyndsamt avgörande.

Mot Garnisonssjukhusets förläggning har man gjort den invändningen, att det inte skulle passa att ha det sjukhuset tillsammans med det nu föreslagna sjukhuset. Mot dem, som företräda den uppfattningen, står dock vår förnämsta auktoritet på den militära sjukvårdens område, nämligen generalfältläkaren Bauer. I det utlåtande, som arméförvaltningen avgivit och där han varit föredragande, har han alldeles bestämt uttalat sig för, att få saken ordnad på detta sätt. Man har från militärt håll gjort vissa invändningar, och det är ju klart, att man på det hållet tycker, att när man har ett eget garnisonssjukhus, så vill man ha det i fortsättningen också. Men jag för min del måste säga, att jag i det fallet icke kan följa de militära sakkunniga; jag delar obetingat generalfältläkarens mening. Det synes mig, vara en uppenbar fördel, att en sammanslagning kommer till stånd. Vården måste ovillkorligen bli bättre på det sättet.

Att emellertid hela denna anordning icke låter sig på lämpligt sätt genomföra annat än därigenom att staten övertar byggandet, det synes mig alldeles givet. Ett uppskjutande av bygget innebär dock ett uppskov med sjukhusets färdigställande, och det är inte troligt, att man genom ett sådant uppskov kan vinna någonting, ty de upprepade utredningar, som här blivit gjorda, ha till fullo ådagalagt, att såväl Karolinska institutets lärarkollegium som de sakkunniga äro fullständigt överens om, att själva undervisningen bör sammanknytas med sjukhuset.

Jag vill nu säga några ord, herr talman, om riksdagens åtgöranden i denna fråga tidigare. Riksdagen beaktade ju den synpunkt, som jag nyss erinrat om, då riksdagen beslutade att som plats för detta sjukhus anvisa Norrbackaområdet, det enda område, som enligt de sakkunnigas mening både beträffande storleken och läget kunde möjliggöra enhetstankens förverkligande. Därmed trodde jag för min del, att denna fråga i princip redan hade blivit avgjord. När Kungl. Maj:t framlade sitt förslag till riksdagen, så handlade Kungl. Maj:t efter min uppfattning i överensstämmelse med vad riksdagen hade önskat. Tro nu inte, att jag på något sätt skulle vara nog förmäten att våga tilltro mig att kunna

bedöma dessa specialfrågor, som röra läkarundervisning och sådant! Det kan jag naturligen ingalunda göra, men beträffande förläggningen och platsen behöver man ju endast kunna använda sitt förstånd för att kunna bedöma om Norrbackaområdet lämpar sig för ändamålet eller ej. Jag har tillsammans med ledamöter av de sakkunniga rest omkring på alla de platser, som möjligen kunnat komma i fråga för förläggning av detta sjukhus, och jag måste säga, att jag kan inte finna annat än att Norrbackaområdet är det bästa, som härvidlag står till buds. Och vad belägenheten beträffar är ju denna sådan, att man inte gärna kan anmärka på densamma. Platsen ligger visserligen i en utkant av det nuvarande Stockholm, men vad betyder egentligen det, med de kommunikationsmöjligheter, som biltrafiken erbjuder? Ty i regel bli väl de sjuka, som skola tagas in på sjukhuset, dittransporterade med ambulansbilar eller andra bilar. Detta område måste anses vara det lämpligaste, och enligt min mening har riksdagen också bestämt gått in för, att sjukhuset skall ligga här.

Nu är det uppenbart, att när ett sådant företag skall sättas i verket, så måste kostnadsfrågan komma att betyda ganska mycket. För många ter sig kostnadssiffran mycket stor, och jag erkänner gärna, att den förefaller att vara det; det var den uppfattning jag själv från början hade. Men när man närmare tänker sig in i saken och begrundar, att här gäller det inte bara att bygga ett sjukhus i vanlig mening, ett sjukhus, som uteslutande har att fylla de uppgifter, som i allmänhet tillkomma en dylik inrättning, utan här gäller det att därjämte anordna en medicinsk undervisningsanstalt, som kräver icke endast föreläsningssalar utan också vetenskapliga laboratorier och allt vad som eljest hör till denna undervisning, då måste var och en inse, att utan stora kostnader låter sig icke detta projekt genomföra. Man får inte från början äventyra ändamålet med undervisningsanstalten och dess vidare utveckling. Frågan om nya lokaler för Karolinska institutet och byggandet av detta nya sjukhus är en fråga av den största betydelse för hela vårt land. Vid detta institut utbildas nära hälften av våra läkare, alla dessa, som sedermera sändas ut i landet såsom lasaretsläkare, provinsialläkare, stadsläkare och privata läkare. Vi ha med stolthet kunnat visa på, att läkarutbildningen här i Sverige står på en mycket hög ståndpunkt, ja, jag skulle våga säga, att den står på en högre ståndpunkt än vad den gör i något annat land. Men denna utbildning håller på att försvåras genom splittring, under vilken undervisningen för närvarande måste bedrivas. Vi få lov att se till, att vi alltjämt intaga en hög ståndpunkt på detta område. Denna fråga representerar ett viktigt samhällsintresse, vars tillgodoseende kräver att alla resurser, som stå till buds, också bli utnyttjade. Vi få inte glömma, att detta institut bör beredas samma goda möjligheter att meddela läkarutbildning och undervisning åt de blivande läkarna som de institut, som äro förlagda till våra gamla universitet i Uppsala och Lund. Frågan är därför efter min mening en av de betydelsefullaste frågor, som svenska riksdagen överhuvud har att behandla under denna riksdag.

Jag skulle därför, herr talman, vilja hemställa till riksdagens andra kammare, att den behjärtar denna sak och nu fattar ett positivt beslut eller med andra ord att kammaren icke nu river upp det beslut, som kammaren redan tidigare fattade, då den bestämde, att sjukhuset skulle förläggas å Norrbackaområdet. Ett bifall till reservanternas förslag skulle i själva verket icke innebära något annat än att man förklarade, att det ingalunda vore givet, att sjukhuset skulle ligga på denna plats. Man skulle träda i förhandlingar med Stockholms stad, en som vi veta långvarig och dessutom synnerligen svår procedur — det säger jag fastän jag själv sitter på stockholmsbänken. Det går icke som en opponent i första kammaren nyss gjorde, att resonera på det sättet, att därför att det dröjt så länge med denna frågas lösning, så gör det väl icke något, om det dröjer ett år till. Tvärtom, frågan har vid detta laget blivit grundligt genom-

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

Ang.
uppförande av
nytt kliniskt
sjukhus
i Stockholm
m. m.
(Forts.)

debatterad, och just därför är det av stor betydelse, att kammaren nu principiellt fastslår, att enhetstanken skall genomföras och att sjukhuset skall förläggas till Norrbackaområdet såsom förut blivit bestämt.

Detta hindrar icke, att all hänsyn måste tagas till vad statsutskottets majoritet uttalar i sitt utlåtande, nämligen att man bör vid den fortsatta behandlingen av ärendet se till, om man icke genom särskilda anordningar skulle kunna nedbringa den höga kostnaden. Jag är den förste att vilja vara med om att i riksdagen medverka till något sådant, och det är ju möjligt att detta låter sig göra. Jag tror dock icke, att ansträngningar i detta syfte komma att medföra stora resultat, men de kunna ju alltid komma att resultera i något. Kunna några besparingar göras, så är det förvisso ingen av oss, som vill underlåta att vara med om det. Men detta hindrar icke, att riksdagen nu bekräftar sitt tidigare beslut och säger ifrån, att sjukhuset skall ligga på Norrbackaområdet.

Jag hoppas alltså att kammaren fattar sitt beslut i överensstämmelse med utskottsmajoritetens förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Jonsson i Eskilstuna begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 197, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den av herr Lindblad m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.

Härpå upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 198, i anledning av väckta motioner angående kostnaderna för folkskoleväsendet.

Statsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft tre inom riksdagen väckta motioner angående kostnaderna för folkskoleväsendet, nämligen:

motionen nr 4 inom första kammaren av herr *Johan Nilsson* i Malmö, som hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse hos Kungl. Maj:t anhålla om en utredning, dels huruvida staten borde övertaga utgifterna till löner för alla lärare vid de till folkskoleväsendet i landet hörande anstalter, dels huruvida till sådana lärare hittills utgående naturaförmåner borde upphöra och ingå i kontant lön liksom för tjänstemän i allmänhet; samt

de likalydande motionerna nr 9 inom första kammaren av herr *Kvarnzelius m. fl.* och nr 9 inom andra kammaren av herr *Ekman m. fl.* i vilka motioner föreslagits, att riksdagen måtte

a) för beredandet av utjämning av kostnaderna för uppehållandet av folkskoleväsendet bevilja ett förslagsanslag å kronor 15,600,000 samt

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.

(Forts.)

b) godkänna i motionerna angivna grunder för anslagets fördelning.

Ifrågavarande grunder voro av följande lydelse:

1) Bidraget skall, med iakttagande av vad här nedan sägs, utgå för varje skolpliktigt barn med tjugu kronor för läsår.

2) Bidrag åtnjutes för folkskola, varmed jämväl avses folkskolas högre avdelning samt fortsättningsskola och ersättningsskola, vilka av skoldistrikt upprätthållas.

3) Till grund för bidragets beräkning skall läggas antalet av de barn, som vid utgången av nästföregående läsår varit skyldiga att inhämta undervisning i sådan skola, som ovan nämnts, och ej till följd av undervisning vid offentlig läroanstalt eller i enskild skola eller i hemmet äro befriade från skolgång.

4) Som villkor för erhållande av nu ifrågavarande bidrag skola i tillämpliga delar gälla de föreskrifter, som äro meddelade angående statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor ävensom angående statsbidrag till avlöning av lärare vid fortsättningsskola.

5) Rekvisition av bidraget, uppgjord enligt fastställt formulär, skall av vederbörande skolråd eller skolstyrelse göras under augusti månad samt före nämnda månads utgång för granskning avlämnas till vederbörande folkskoleinspektör.

6) Beträffande rekvisitionernas granskning och utbetalning av rekviderade medel skall i tillämpliga delar gälla vad angående statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor ävensom angående statsbidrag till avlöning av lärare vid fortsättningsskola finnes föreskrivet.

7) I fråga om tillämpningen av dessa grunder ankommer på Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser, som må finnas erforderliga.

Utskottet — som ansett, att de föreslagna statsbidragen borde bestämmas till 5 kronor för skolpliktigt barn och 200 kronor för läraravdelning, men att statsbidrag icke borde gälla fortsättnings- och ersättningsskolorna och däri skolpliktiga barn — hemställde, att riksdagen måtte

a) i anledning av motionerna I:9 och II:9 för beredande av utjämning av kostnaderna för uppehållande av folkskoleväsendet för budgetåret 1930/1931 under åttonde huvudtiteln anvisa ett extra förslagsanslag av 8,800,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som i nämnda motioner angivits, dock med iakttagande av de ändringar härutinnan, som av utskottet förordats, samt i enlighet med de närmare villkor och bestämmelser, Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva; och

b) avslå motionen I:4.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Bergqvist, N. J. Martin Svensson* och *Thelin*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) avslå motionen I:4; och

b) avslå motionerna I:9 och II:9;

av herrar andre vice talmannen *C. Petrus V. Nilsson* och *Olsson* i Kullenbergstorp, vilka ansett, att per barn beräknat bidrag icke borde utgå, samt att utskottet bort tillstyrka ett bidrag av 300 kronor för läraravdelning, och förty hemställa, att för ändamålet måtte för budgetåret 1930/1931 anvisas ett extra förslagsanslag av 8,100,000 kronor;

av herr *Johan Nilsson* i Malmö, som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionen I:4 i skrivelse till Kungl. Maj:t an-

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 45.

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

hålla om utredning, dels huruvida staten borde övertaga utgifterna till löner för alla lärare vid de till folkskoleväsendet i riket hörande anstalter, dels ock huruvida till sådana lärare hittills utgående naturaförmåner borde upphöra och ingå i kontant lön liksom för tjänstemän i allmänhet;

av herr *Widell*;

av herr *Anderson* i Råstock; och

av herr *Holmgren*.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr Anderson i Råstock: Herr talman! Med hänsyn till den långa debatt, som här har förts förut, skall jag lova från första början att vara mycket kortfattad. Jag skall endast be att få något motivera den blanka reservation jag tillåtit mig avgiva till utskottets betänkande i det här ämnet.

Jag ber då först att få säga, att det är en ganska prekär situation, som jag befinner mig i, emedan den kommun jag tillhör, skulle komma att få inte mindre än 15,535 kronor extra i direkt statsbidrag, om utskottets förslag, vilket väl är tämligen sannolikt, segrar. Men jag kan ändå icke finna, att förslaget är riktigt, eller så pass väl avvägt, att det är möjligt för mig att biträda det slut, vartill utskottet kommit.

Det är ju så, om herrarna ha läst motionen och utskottsbetänkandet, att man på ena sidan säger, att den förevarande motionen är en skatteutjämningsmotion och på den andra sidan, att det här är ett steg i syfte att lyfta över utgifterna för folkundervisningen på den större allmänna sammanslutningen, nämligen staten.

Vad då skatteutjämningsynpunkten beträffar så håller den icke streck på långa, långa vägar. Om jag tar den kommun jag nyss åberopade, nämligen min egen, så ha vi där icke mindre än 1,027 skolbarn fördelade på 52 läraravdelningar. Vi ha också en kommunalskatt för det år, dessa uppgifter avse, på icke mindre än 12 kronor 50 öre per skattekrona. Går jag sedan till en annan kommun, som visserligen är mindre, så konstaterar jag, — jag skall icke draga fram flera siffror — att den kommunen har 5 kronor 60 öre i taxering per skattekrona, men för den kommunen skulle detta bidrag utgå efter precis samma grunder som för den andra kommunen. Jag kan för min del omöjligt upptäcka den grad av skatteutjämnings, som ligger i att man genom att bibehålla samma proportion över hela linjen åstadkommer, att det vid tilldelandet av dessa bidrag fortfarande blir lika stort avstånd mellan kommunerna vad skattetungan beträffar, som det var från början.

Vad sedan angår den andra synpunkten att det bör lämnas ett större bidrag från statens sida för att man småningom skall komma därhän, att staten övertager större delen av utgifterna för folkskoleväsendet, så är det klart, att detta ur landskommunernas synpunkt är en synnerligen tacknämlig sak. Jag vågar dock påstå, att om så är, och om man befinner sig på riktiga vägar, så bör man icke komma och säga, att det här bara är ett provisorium, vilket man uttryckligen gjort såväl i motionen som i utskottets betänkande. Nej, då skall man icke hymla med saken, utan säga rent ut, att här går staten in för ökade utgifter för folkskoleväsendet, och därmed punkt. Ty, mina damer och herrar, det är väl ingen som tror, att sedan man en gång gett kommunerna ett så stort handtag, som här ifrågasättes, det skulle finnas någon regering, som hade för det första mod och för det andra möjlighet att med riksdagens bistånd taga ifrån kommunerna det bidrag, de en gång fått. Det tror jag icke.

Och då jag sålunda finner, att man icke här har anlagt de riktiga och rät-

linjiga synpunkterna på denna fråga, då man icke kan säga, att detta är en skatteutjämning, — det är bara ett bibehållande av proportionerna sådana de varit förut — och då skatteutjämningssynpunkten för mig är den viktigaste, och då jag icke heller anser, att det kan vara rimligt att giva ex. Orsa kommun, som ingen kommunalskatt har alls, förhållandevis lika mycket som en annan kommun, som har mellan 20 och 25 kronor i kommunalskatt — det finns även sådana — har jag kommit till det resultatet, att detta förslag bör avvisas.

Jag kan ytterligare anföra ett skäl för min ståndpunkt, nämligen att den utredning, som här finnes, är alldeles ovanligt bristfällig för att gälla ett anslag på 8,800,000 kronor.

Lägger jag samman dessa synpunkter, som jag anfört, kan jag icke annat än yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr *Hallén* instämde häruti.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! När jag såg det förslag, som ursprungligen förelåg, kan jag icke neka till att jag hajade till åtskilligt, icke så mycket därför, att man skulle från statens sida bidra med större belopp till folkskoleväsendet, ty detta har ju länge varit ett önskemål, och man har ju här så ofta uttalat, att kommunernas utgifter för skolväsendet äro för de fattiga kommunerna synnerligen tunga, isynnerhet för glest bebyggda kommuner. Då man nu kom och slog in på en helt och hållet ny princip för detta statsbidrags utgående, nämligen att det skulle utgå per skolpliktigt barn, förvånade det mig verkligen, att motionärerna utan vidare hade gått fram på så sätt och icke — på det vanliga sättet, som man brukar använda, när man vill göra en större förändring — begärt en skrivelse till Kungl. Maj:t med en hemställan att få frågan utredd. Ty man borde väl ändå på något sätt bevisa, varför man ville att statsbidrag till kommunerna skulle utgå på annat sätt, än man hittills lämnat dylikt bidrag. Men icke ett ord syntes om den saken.

När sedan ärendet kom till behandling, skulle man med det där gamla vanliga skämtet kunna säga om motionärerna, att mycket prutade de icke, men hälften prutade de strax. Då gick man ner till 10 kronor per barn och 200 kronor till varje läraravdelning. D. v. s. beräkningen av anslaget för läraravdelningarna, det är ju detsamma, som vi för närvarande ha. Statsbidraget till folkskolorna utgår ju även nu för varje läraravdelning.

Men sedan, när man kom till utskottsplenum, då prutade dessa herrar, som väckt motion, en gång till, och man gick återigen ned till hälften. Då blev det fem kronor per barn. Och då vill jag fråga de herrar, som vilja gå och ge litet större bidrag från statens sida till folkskoleväsendet: Kan det vara någon mening i att för dessa fem kronor per skolbarn införa en helt ny princip för statsbidrag till folkskolorna? Det är mig omöjligt att begripa. Vad vinna herrarna med det? Nästan ingenting, vad jag kan förstå. Jo herrarna vinna det, att de kommuner, som äro koncentrerade och kunna hålla sina skolklasser fulltaliga, kunna få ända upp till 175 kronor per läraravdelning genom herrarnas fem kronor. I de glest bebyggda kommunerna däremot, där man sällan eller aldrig når upp till det vanliga maximitalet av 35 lärjungar per klass, där kommer man att få mindre. Men det var ju ändå tal om att herrarna skulle hjälpa och t. o. m. att det skulle bliva en viss skatteutjämning kommunerna emellan. Det blir just en skön utjämningshistoria, att de bättre situerade kommunerna skola ha relativt mera, och de sämst situerade relativt mindre. Herrarna få verkligen förlåta mig, men jag kan icke gå med på en dylik s. k. »utjämning».

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Det finnes en skolreform, som, låt vara icke så snabbt, men likaväl ganska avsevärt, arbetat sig fram på den glest befolkade landsbygden, nämligen förändringen från B. 2-skolor till B. 1-skolor, och för denna reforms genomförande ha folkskoleinspektörerna legat i rätt hårt, åtminstone på de platser, där det icke varit möjligt och lägligt att inrätta A-skolor.

Det har nästan undantagslöst blivit fallet, där man inrättat B. 1-skolor — d. v. s. det blir två läraravdelningar av en förutvarande B. 2-skola, — att man aldrig någonsin eller i varje fall mycket sällan har kunnat komma upp till ett lärjungeantal, som går upp till det vanliga med 35 lärjungar, och det är otvivelaktigt ett relativt stort framsteg med en B. 1-skola gentemot en B. 2-skola.

Jag har hört ett skäl, som man har gripit till för att motivera sitt förslag att bidraget skulle utgå per barn, och det har varit, att om man lämnar bidraget per lärareavdelning skulle det motverka kommunernas böjelse för sammanslagning av skolor med ett mindre antal lärjungar. Inbillar sig verkligen någon att de 300 kronorna i bidrag, som herr Nilsson i Gränebo och jag ha föreslagit, skulle på något sätt hindra en sammanslagning inom en kommun där en sådan skäligen kunde låta sig göra? Då skulle det allt vara en märkvärdig kommun att räkna, ty man kommer sannerligen inte så långt med en lärareavdelning, om man skall hålla densamma för 300 kronor. Men det lättar naturligtvis något, och det är ju bra, helst med hänsyn till de skärpta fordringar på kommunens utgifter, som staten ställt på olika områden och även övervakar genom inspektörer och allehanda statliga myndigheter. Staten har genom allehanda förordningar under senare tid pålagt kommunerna skyldigheter, som förorsakat dem rätt avsevärda kostnader. Jag finner det därför icke det minsta skäligt, att man nu, när man synes vara benägen att gå och medgiva kommunerna större statsbidrag för sina skolor, skall ändra grunderna för anslagets fördelning. Jag anser, att man bör låta beloppen utgå såsom hittilldags, d. v. s. för varje lärareavdelning.

Det är just därför, som jag ansett mig kunna och böra gå fram, som herr Nilsson i Gränebo och jag ha gjort i vår reservation, nämligen att kommunerna för varje lärareavdelning tilldelas ett statsbidrag — utom bidraget till lärarelöner — som satts att utgå med 300 kronor. Det kommer säkert att hjälpa betydligt mera för de fattiga, glest bebyggda kommunerna än det förslag, som utskottet här har lämnat, och man bör väl i all rimlighets namn ändå se till, när staten skall uppoffra så mycket pengar, att detta om möjligt göres, så att hjälpen lättar mest, där som bördan är som tyngst.

Även i framtiden är det ju möjligt, att staten tager rätt stora uppoffringar på sig för en verklig skattentjämning. Men då tycker jag icke, att man innan dess skall för en provisorisk åtgärd vidtaga ett sådant arrangemang, att man rent motverkar den åtgärd, man ställer i utsikt, och som skulle kunna träda i kraft framdeles.

Därför skulle jag vilja vädja till kammaren att behjärta de glest bebyggda kommunernas gagn och behov och gå med på den reservation, som jag varit med om att avgiva, och vartill jag sålunda, herr talman, yrkar bifall.

I detta anförande instämde herr *Hultman*.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Beträffande den motion, vi nu här ha, må jag om den genast säga, att det är ett ganska stort krav på statskassan, som man uppställt, kanske det största, som någon enskild motion på bra länge har uppställt. Men i varje fall tror jag, att vi litet var, särskilt vi som bo på landsbygden, måste erkänna, att vi äro i behov av skattelindring. Jag behöver här icke erinra om vilken jämmer det är ute i bygderna över de

allt tyngre och tyngre skatterna inom kommunerna. Detta är ju i allra största utsträckning beroende på riksdagens beslut.

Riksdagen har ju ålagt kommunerna att vidtaga sådana åtgärder, som ständigt öka skattebördan för dem. Jag kan ju bara erinra om vilka krav på skolhusbyggnader man ställer över hela landet. Och genom inspektörernas framställningar utsträckas dessa krav från statens sida till kommun efter kommun och till skoldistrikt efter skoldistrikt. Därtill kommer också kravet på uppförande av ålderdomshem, moderna sådana, med moderna inrättningar i fråga om bad, hygien och sådant, vilket ju riksdagen ålagt kommunerna att ordna upp själva.

Vidare kan jag påminna om att riksdagen ålagt kommunerna att delvis ordna sinnessjukvården, d. v. s. vad som ännu ankommer på kommunerna och där staten ännu icke gripit in.

Jag skulle ytterligare kunna nämna polisfrågan, som riksdagen också pålagt kommunerna skyldighet att ordna. Även det är en utgiftspost, som ökar skattetrycket.

Jag skulle sedan kunna — saken har flera gånger påtalats här i kammaren — erinra om den tunga skattebörda, som vilar på kommunerna på grund av vägs-katten, vilken i många vägdistrikt gör lika mycket per bevillningskrona som hela kommunalskatten i vissa städer. Allt detta gör, att varje rättänkande person måste försöka att hjälpa och lindra med avseende på skattebördan inom kommunerna, och därom borde vi alla vara eniga. Kanske oenighet föreligger beträffande tidsläget för att hjälpa eller rätta sättet för att hjälpa, och det är ju därom vi nu skulle tala.

Jag vill då säga att denna motion är ett provisorium. Vi ha ju en skatteutjämningskommitté tillsatt av Kungl. Maj:t, som håller på att litet jämnare söka fördela dessa bördor. Denna motion är egentligen icke avsedd att vara en skatteutjämningsmotion, fastän den även verkar på det sättet, utan den är fastmera avsedda att verka som skattelindring, och denna skattelindring den kan ske på det av statsutskottet föreslagna sättet, utan att man behöver ändra varken författningar, undervisningsplaner eller skolförhållanden på något område. Allt går sin jämna gång. Det är endast det, att vederbörande kommun får litet hjälp för att bära den börda, som riksdagen pålagt.

Jag vill erinra om att i vissa städer i vårt land finnes det så många skatte-kronor, som skola bära utgifterna för varje skolbarn, att det icke tager mera än tiondelen så stor utgift för dem mot vad folk inom landskommunerna ha på sina bevillningskronor. Och när sedan dessa barn ha fått sin skolundervisning och blivit konfirmerade, resa de i stor utsträckning in till städerna för att där nedlägga sina krafter och sin verksamhet. Då slippa dessa städer att ha några omkostnader för deras uppfostran och utbildning. Den har landsbygden fått bära. Staden hämtar sin arbetskraft och sin arbetsförmåga från landet. Jag undrar verkligen, om det icke behöves en liten hjälp till landskommunerna för utbildningskostnaderna på landsbygden.

Nu har man sagt — den siste talaren var inne på det — att det är oriktigt att utan utredning taga ett så dyrt förslag. Men ingen av de tre myndigheter, som dock ovedersägligen representera sakkunskapen och den ekonomiska vederhäftigheten härutinnan — det är skolöverstyrelsen, skatteutjämningskommittén och statskontoret — ingen av dessa har avstyrkt. Skolöverstyrelsen har föreslagit en annan väg till fördelning, och det har utskottet också i viss mån tagit hänsyn till. Och skatteutjämningskommittén har icke ansett, att ett ingripande av den art föreligger, att man bör uraktlåta att hjälpa. Statskontoret har ansett, att det mycket väl går för sig att gå denna väg. Då förstår jag icke, vad herr Olsson i Kullenbergstorp kräver för ytterligare utred-

*Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)*

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

ning i ett fall, där snar hjälp är av behovet påkallad, och där det icke gäller stora förändringar på något område.

Herr Anderson i Råstock säger: En sådan utjämning som att Orsa kommun, som icke har någon kommunalskatt alls, skall få del av detta anslag, det kan han icke vara med om. Nej, men herr Anderson i Råstock, hade Orsa kommun icke haft någon statsskatt, då hade anmärkningen varit riktig, ty här är det Orsa kommun, som genom sin statsskatt får hjälpa de andra kommunerna att bära sin undervisning. Det är icke på det sättet, som herr Anderson i Råstock har lagt upp frågan.

Så vill herr Olsson i Kullenbergstorp här kritisera vår motion, därför att vi lagt bidraget att utgå per barn och icke per lärareavdelning. Jag skall icke upptaga tiden länge med den saken, men det torde kunna bevisas, och det torde förresten av vederbörande erkännas, att det kan vara berättigat att räkna med båda dessa former. Det är icke så, som herr Olsson i Kullenbergstorp säger, att de, som ligga utanför de stora färdvägarna, då få mindre hjälp. Nej, det förhåller sig tvärtom, och jag har från min egen kommun tagit ett exempel, som jag anfört i statsutskottet. I allmänhet är det så, att i kommuner, som ha låg kommunalskatt, där är folket med på att förbättra sin skolundervisning och få bättre skolformer. Då blir det flera lärareavdelningar. Min kommun skulle, om man räknar bidraget per lärareavdelning, få flera hundra kronor mera än om anslaget utginge per barn. Det vore inte rätt gentemot angränsande kommuner som ha mindre lärareavdelningar men flera barn.

Emellertid finnes det också ett annat skäl, som herr Olsson i Kullenbergstorp var inne på, fastän han icke tycktes tillmäta det någon större betydelse. Det är det skälet att en sådan uppmuntran att införa flera lärareavdelningar skulle — man må säga vad man vill därom — komma att förhindra centraliseringen, särskilt i Norrland. Om jag har en skolform, där jag har tre à fyra barn, och där har en lärare, kan det icke vara något intresse för den kommunen att nedlägga skolan, när man får 300 kronor, som herr Olsson vill ge per lärareavdelning. Den saken är av icke liten betydelse, när det gäller att försöka centralisera vårt skolväsende och genom skolskjutsar och inackorderingar få en bättre undervisning och samtidigt för staten billigare omkostnader än man för närvarande har.

Herr Olsson i Kullenbergstorp klandrar oss och säger, att mycket prutades ej, men hälften prutades genast. Men herr Olsson går ju själv in för ett yrkande, som kostar 8,100,000 kronor. Utskottets förslag kostar några hundra tusen kronor mera. Är det då skäl att här stå och voja sig över den saken. Jag kan för min del icke finna annat, än att herr Olsson har en riktig mani att reservera sig. Han måste reservera sig till varje pris. Det är väl sällan det kommer något utlåtande från statsutskottet, där inte herr Olsson i Kullenbergstorp är reservant.

Nu kommer man kanske att säga, att detta anslag kommer att menligt inverka på budgeten. Och herr finansministern kommer naturligtvis att varna oss för att på detta sätt hushålla med statens medel. Den invändningen kan ju sägas ha ett visst berättigande. Emellertid har det sagts mig — jag tror inte, att herr finansministern kan vederlägga mig på den punkten — att om pengarna tagits ur rusdrycksmedelsfonden, så skulle herr finansministern inte haft något att erinra mot förslaget. Det fanns ju en ledamot av utskottet, som, om pengarna togos ur rusdrycksmedelsfonden, ville gå med på ett belopp av inte mindre än 12 miljoner kronor. Men då de inte tagas därifrån utan av allmänna medel, så yrkar han jämte andra högermän avslag. Enligt vad som meddelas från bevillningsutskottet, är man där redan klar med budgetregleringen. Man behöver icke taga något ur kassaförlagsfonden, som uppgår till mellan 60 och

70 miljoner kronor och där man mycket väl kunde vara berättigad att taga något för att hjälpa de skattedragande i landet. Visserligen kan man icke åstadkomma någon sänkning av inkomst- och förmögenhetsskatten, såsom regeringen föreslagit, utan man låter denna utgå efter samma norm som i år. Då ställningen alltså är denna, tror jag man mycket väl kan försvara anslaget, ty vi äro ganska väl ställda även när det gäller detta krav på ett anslag av 8,800,000 kronor.

Jag skall, herr talman, icke längre uppehålla tiden utan ber att med hänvisning till vad jag nu anfört få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)*

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Dahl**: Herr talman! Det föreliggande förslaget är av den både finansiella och principiella innebörd, att jag inte ansett mig böra underlåta att med några ord beledsaga detsamma.

Den föregående ärade talaren anmärkte, att varje rättänkande måste biträda de försök att hjälpa den skattetyngda landsbygden, som framkomma. Jag tror mig för min del inte vara mindre intresserad än de ärade motionärerna i avseende å att komma landsbygden till hjälp. Men då jag fick i min hand dessa motioner, undertecknade främst av herr Kvarnzelius i första kammaren och herr Ekman i denna kammare och således med uppenbar partiprägel, så slog det mig genast, hur beklagligt grunda och litet övertänkta dessa motioner voro. Herrar motionärer ha ju också i utskottet måst vidkännas en fullkomlig omläggning av de grunder, som de ville lägga för denna understödsaktion. Men jag tror, att även mot utskottets förslag befogade anmärkningar kunna framställas.

Först och främst måste man väl säga, att det är något ytterst osedvanligt, att en utgift på enligt motionärerna över 15 miljoner kronor och enligt utskottet omkring 9 miljoner kronor på detta sätt föreslås utan den beredning, som regeringen och de administrativa myndigheterna eljest pläga ägna så betydande anslagskrav. Gentemot herr Andersons i Råstock erinran i samma avseende genmälte herr Sven Bengtsson, att en verklig beredning här ägt rum. Han menade, att statskontoret förklarar sig ingenting ha att invända, liksom inte heller skatteutjämningsberedningen. Jag vet inte, hur herr Sven Bengtsson läser papper. Jag skall be att få ge ett belägg på hans innanläsningskonst. Statskontoret slutar sitt yttrande så här: »Statskontoret skulle för sin del anse önskvärt att sagda beredning» — d. v. s. skatteutjämningsberedningen — »sattes i tillfälle att taga nämnda förslag under omprövning; och föreställer sig statskontoret, att på detta sätt nu ifrågavarande och tilläventyrs även andra därmed sammanhängande spörsmål skulle kunna föras fram till sin lösning utan någon större tidsutdräkt». Vad säger sedan skatteutjämningsberedningen? Jo, den erinrar, »att varje ställningstagande av statsmakterna på ett område, som är föremål för utredning, måste, även om det betecknats såsom provisoriskt, antagas i viss mån försvåra en definitiv lösning efter riktlinjer, som utredningen slutligen kan komma att anvisa såsom de mest lämpliga». Korteligen, skatteutjämningsberedningen är inne på samma tankebana som herr Anderson i Råstock, d. v. s. att när man lämnar kommunerna ett understöd, som är grundat på det sätt som här föreslås, så är det sedan mycket svårt att komma ifrån det.

Härmed är jag inne på huvudanmärkningen mot detta förslag, nämligen att man här går in för nya principer, utan att de grundligt undersökts, och gör detta vid en tidpunkt, då skatteutjämningsproblemet är föremål för en mycket verksam beredning. Herrar motionärer säga visserligen, att man inte kan veta, hur snart denna beredning kommer att resultera i förslag. Men utan att kunna spå i det avseendet vill jag dock säga, att när man satt till en sådan allsidig beredning, så kan det icke vara förenligt med eljest tillämpade metoder att rycka ut en särskild detalj och därom framlägga förslag, allra minst då förslaget är

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

så betänkligt, som förevarande förslag är. Det kallas ett skatteutjämningsförslag, men det är inte alls något skatteutjämningsförslag, mina herrar! Det är ingenting annat än ett förslag att dela ut pengar. Men man har icke undersökt, hur dessa penningbidrag egentligen skulle komma att verka. Gör man det, så finner man, att de komma att verka ytterst ojämnt och därför också orättvist. Jag skall bara göra några stickprov på grundval av 1927 års statistik. Jag skall inte trötta kammaren med många exempel, men några få skall jag dock be att få anföra. Om jag tar Dagsbergs socken i Östergötlands län och Öreryds socken i Jönköpings län, så har Dagsberg en kommunalskatt av 3 kronor 10 öre och Öreryd en kommunalskatt av 2 kronor 48 öre. Genom detta förslag skulle Dagsberg få en minskning i kommunalskatten på 15 öre och Öreryd en minskning på 41 öre. Alltså, Öreryds socken, som har en betydligt lägre kommunalskatt, får bortåt tre gånger så stor lindring som Dagsbergs socken. Jag kan också ta två varandra tämligen näralliggande socknar i Jönköpings län, nämligen Norra Hestra och Anderstorp. De ha precis samma kommunalskatt, 3 kronor 20 öre. Norra Hestra skulle få en lindring av 45 öre men Anderstorp en lindring av endast 12 öre; således, den ena kommunen skulle få nära fyra gånger så stor lindring som den andra. Eller jag kan ställa upp Hagshult i Jönköpings län mot Växjö landsförsamling, eftersom båda ha precis samma kommunalskatt, 3 kronor 90 öre. Hagshult skulle få en lindring av 63 öre och Växjö landsförsamling en lindring av 21 öre. Således, av dessa båda socknar, som ha samma kommunalskatt, skulle den ena få tre gånger så stor lindring som den andra. Jag kan taga de båda kommunerna Steneby i Älvsborgs län och Hovby i Skaraborgs län. Den förra har en kommunalskatt av 3 kronor 85 öre och den senare en kommunalskatt av 3 kronor 90 öre. Den förra kommunen skulle få en lindring av 29 öre och den senare en lindring av 55 öre, d. v. s. dubbelt så mycket på nästan samma kommunalskatt. Staden Malmö har en kommunalskatt av 9 kronor 50 öre och Kristianstad har 5 kronor 40 öre. Malmö skulle få en lindring av 10 öre och Kristianstad en lindring av 9 öre, således praktiskt taget samma lindring, ehuru kommunalskatten i den ena staden är nära dubbelt så hög som i den andra. Herrarna finna av detta, att hela detta s. k. skatteutjämningsförfarande inte är någon skatteutjämning utan blott, jag tillåter mig säga det, en hysterisk åtgärd för att komma något resultat åstad. Låt mig taga ännu ett exempel för att särskilt belysa utskottets från motionärernas framställning väsentligt avvikande förslag. Jag tar Töre socken och Nedertorneå socken i Norrbottens län. Kommunalskatten är på det förra stället 21 kronor 74 öre och på det senare 19 kronor 16 öre. Töre skulle få en lindring av 2 kronor 10 öre och Nedertorneå en lindring av 1 krona 1 öre. Hur kan detta egentligen förklaras, när man ser, att Töre har 118,000 kronor i omkostnader för sitt skolväsen och Nedertorneå 125,000 kronor, d. v. s. praktiskt taget lika mycket, men den ena kommunen skulle få mer än dubbelt så stor lindring som den andra? Jo, det beror därpå, att Töre har 63 lärareavdelningar men Nedertorneå endast 31. Men observera, att trots denna proportion, trots att den ena kommunen har dubbelt så många lärareavdelningar som den andra, så äro kostnaderna för skolväsendet i dessa båda kommuner praktiskt taget lika stora. Därav finna de ärade motionärerna, att deras förslag även i utskottets formulering kommer att verka ytterst godtyckligt och ojämnt. Man har gjort en stor och vacker gest, man lämnar kolossalt mycket pengar, men man lämnar dem icke efter väl undersökta och hållbara grunder.

Jag får säga, mina herrar, att skall detta förslag, som framburits av de frinnade partiledarna, vara en mätare på den finanspolitik, som skall föras av de herrar, som nu måla sig att taga ledningen av vår politiska utveckling, så kan jag för min del inte vara med om att strö några rosor över deras väg, hur gärna jag än ville göra det.

Herr Holmgren: Herr talman! Jag vill gärna bekänna, att jag i stort sett sympatiserar med den tanke, på vilken motionärerna byggt sitt förslag, om jag än samtidigt måste instämma i den värdesättning, herr finansministern givit motionen. Det är obestriddligt, att skolbördorna trycka ojämnt på olika kommuner, liksom över huvud det kommunala skattetrycket drabbar kommunerna synnerligen ojämnt. Jag anser sålunda en utjämning på hithörande område önskvärd. För min del skulle jag därför icke ha tvekat, därest utskottets kläm innefattat en hemställan till Kungl. Maj:t att utreda dessa förhållanden. Men med det förslag, utskottet här framlagt, uppnår man icke en utjämning på detta område, men väl en allmän skattelindring för kommunerna; med andra ord, man utbyter ett kommunalt skattetryck mot ett statligt.

Jag skulle för min del kunnat begränsa mig till att instämma i de synpunkter, som av herr Anderson i Råstock och herr finansministern blivit lagda på denna fråga. Men jag kan inte underlåta att i detta sammanhang framhålla, att det är någonting tämligen enastående, att riksdagen här skall stå i begrepp att anslå ett så stort belopp som 8,800,000 kronor till ett ändamål, som inte varit underkastat någon som helst prövning av de ansvariga myndigheterna. Vi ha alldeles nyss här avgjort en fråga, som varit föremål för utredning under icke mindre än 18 år. Ändå var det många här, som ansågo, att den utredningen inte var till fyllest, utan påyrkade en förnyad utredning av den frågan. Det är rätt märkvärdigt att finna, att delvis samma personer, som nyss påyrkade fortsatt utredning, nu äro beredda att utan någon som helst utredning gå med på att ställa till förfogande ett belopp av icke mindre än 8,800,000 kronor. Jag anser för min del denna fråga väl vara värd att utredas och väl vara värd att sedan komma under riksdagens omprövning. Men intill dess frågan genomgått denna procedur, kan jag för min del icke vara med om dess lösning.

Jag yrkar för den skull, herr talman, avslag å utskottets hemställan.

Med herr Holmgren förenade sig herrar *Winkler, Wallerius, Nylander* och *Olson* i Göteborg.

Herr Wigforss: Herr talman! Jag hade inte trott, att det skulle bli behöfligt att göra något inlägg i denna debatt. Ställningen i statsutskottet var nämligen sådan, att man fick det intrycket, att det på andrakammarsidan praktiskt taget bara fanns en mening, nämligen den, att detta var en för landsbygdens befolkning så utomordentligt betydelsefull åtgärd, att man inte vände något starkare motstånd i denna kammare. Men efter det anförande, som herr finansministern hållit, och efter de instämmanden, som herr Holmgren fått, är det uppenbart, att man på åtskilliga håll finner, att man inte vågar sig på denna väg. Jag vill tillägga, att även min partivän herr Anderson i Råstock ju gav ett ganska kraftigt uttryck åt de tvivelsmål angående denna vägs framkomlighet, som man naturligtvis, åtminstone i första ögonblicket, kan hysa. Och då jag och mina partivänner inte lyckats övertyga herr Anderson i Råstock om att detta är en riktig väg, så förstår jag ju mycket väl, att även andra kunna vara tveksamma. Men jag kan inte se, att de skäl, som anförts mot utskottets förslag, äro tillräckligt vägande.

Jag skall i detta sammanhang förbigå herr Olssons i Kullenbergstorp invändningar. Han är ju nämligen med om att vidtaga denna åtgärd. Han har säkerligen liksom jag själv en känsla av att detta ur många synpunkter är en tämligen grov metod att lätta skattetrycket. Men när man vägt fördelar och olägenheter mot varandra, har även han stannat på den positiva sidan och ansett skäl föreligga att göra någonting, ehuru han funnit, att man bör beräkna lättnaden enbart efter lärareavdelningar och icke taga någon hänsyn till barn-

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.

(Forts.)

antalet. Jag skall gärna bekänna, att jag personligen haft de största sympatierna för den linje, som herr Olsson i Kullenbergstorp företräder. Men jag ansåg, att det var av så pass stor vikt, att man fick tillräcklig majoritet i utskottet, att jag anslöt mig till den kompromiss, som utskottets förslag innebär.

Däremot, när man kommer till de sakliga invändningarna mot förslaget, så är det uppenbart, att man kan säga med stor effekt, såsom herr finansministern och andra här sagt, att det här är fråga om att på grund av enskilda motioner utan någon närmare utredning gå in på en linje, vars konsekvenser icke helt kunna överblickas. Ja, herr finansministerns olustkänslor inför ett sådant initiativ från riksdagens sida förstår jag synnerligen väl. Men vi leva — det kan inte hjälpas — under sådana förhållanden, att regeringen icke representerar majoriteten i riksdagen. Även herr finansministern och hans parti ha sin andel i ansvaret härför. Alltså får man finna sig i att en majoritet i riksdagen har andra meningar än regeringen. Om regeringen vore ett uttryck för majoriteten i riksdagen, så skulle de förslag, den lade fram, gillas av riksdagen, och det, som man inte ville lägga fram från regeringshåll, skulle inte gå igenom. Nu får man finna sig i att det finns en annan majoritet inom riksdagen än som motsvarar regeringens ståndpunkt. Och man kan icke förmena en sådan majoritet att försöka få igenom sina önskemål, även om det innebär i viss mån en rubbning av den finansplan, som från regeringens sida framlagts. Jag tror således icke, att den saken kan vara en så avgörande invändning, att kammaren på den grund bör avslå utskottets hemställan.

Icke heller kan jag finna den invändningen avgörande, som man gör, när man säger, att detta icke är en skatteutjämning av så stor vikt, som man kanske från början tänkt sig. Ty vi få komma ihåg, att när riksdagen tidigare diskuterat skatteutjämningsproblemet, d. v. s. frågan, hur man skall kunna lätta kommunernas skattebörda och jämna ut det alltför hårda skattestrycket i vissa kommuner, så har en av de stora vägar, som blivit anvisade och, såvitt jag förstår, enhälligt anvisade, varit, att man skulle överflytta en del av kommunernas utgifter på större samfälligheter, i detta fall på staten. Vi få komma ihåg, att staten ålägger kommunerna vissa utgifter, och om staten nu övertager dessa utgifter, så kan det mycket väl hända, att den lättnad, som därigenom inträder för kommunerna, kommer att bli mycket ojämn. Kammarrens ledamöter kunna ju göra det lilla tankeexperimentet, att skolutgifterna från början burits av staten. Det är då alldeles uppenbart, att under sådana förhållanden, kommunernas utgifter och kommunalskatten likväl skulle vara synnerligen ojämn, ehuru lägre än nu. Det är alltså klart, att på denna väg, d. v. s. genom att flytta över kommunala utgifter på staten, kan man icke åstadkomma en verklig utjämning i fråga om det kommunala skattetrycket. Men när man riktat detta såsom en kritik mot utskottsförslaget, får jag fråga: är det verkligen någon som tror, och tror herr finansministern, att en utredning, som sitter aldrig så många år, skall kunna komma fram till ett förslag om en skatteutjämning, som verkligen åstadkommer en sådan utjämning, att vi komma ifrån de olikheter mellan kommunerna, som ha sin grund i deras olika ekonomiska förhållanden, skatteunderlagets ojämnhet o. s. v.? Så länge vi överhuvud taget vilja behålla kommunalskatterna, få vi finna oss i, att de äro olika. Men det är en väsentlig skillnad, om olikheterna ligga på ett sådant plan, att somliga kommuner sitta med 20 kronors och andra med 10 kronors kommunalskatt, eller, låt oss säga, somliga med 15 kronor och andra med 5 kronor, eller om vi kunna pressa ned kommunalskatterna överhuvud taget, så att de bli relativt låga. Det vore givetvis en annan sak om det funnes kommunalskatter så låga, att uttaxeringarna vore t. ex. 2 kronor i en kommun och 4 kronor i en annan, då alltså den ena kommunen visserligen finge

betala det dubbla mot den andra kommunen, men då de absoluta siffrorna vore så låga. Då spelade dessa proportioner icke så stor roll, som de göra nu.

Jag är alltså övertygad om, att riksdagen haft rätt, då den tidigare gått på den linjen, att man ville försöka åstadkomma en skatteutjämning genom att överföra utgifter från kommunerna till staten. Eftersom föreliggande motion innebär ett sådant försök, kan jag icke finna annat, än att den står i principiell överensstämmelse med den väg riksdagen förut slagit in på, ja, i varje fall förordad.

Den enda invändning, som skulle kunna resas mot förslaget, vore den att den skattelättnad, som utskottet föreslår, skulle vara av den omfattning, att man skulle kunna tänka sig, att man rubbar förhållandena så, att när man vill genomföra en mera definitiv skatteutjämning, man får taga tillbaka från kommunerna en del av vad de redan fått. Om det hade varit på det sättet, och om jag hade kunnat tänka mig, att den skatteutjämning jag önskar, skulle vara av så små proportioner, att de 9 miljoner kronor, som flyttas över på staten för att den därigenom skall lätta kommunerna, skulle vara ett större belopp, än staten i fortsättningen får övertaga, skulle jag varit mycket tveksam och kanske icke förmått mig att gå med på förslaget. Men då jag är övertygad om att de summor, det kommer att röra sig om, om man verkligen vill lätta på kommunalskatterna genom att flytta över vissa utgifter på staten, bli mycket, mycket större än dessa 9 miljoner kronor, finner jag en sådan tveksamhet onödig.

Jag vill dessutom göra en invändning mot dem, som hålla före, att den föreslagna anordningen icke skulle innebära en skatteutjämning i den betydelsen, att därigenom kommunalskatterna skulle bli jämnare. Herr finansministern drog fram enstaka exempel som bevis för sin ståndpunkt. Det är utan tvivel så, att om man plockar fram enstaka exempel, kan man komma till det resultatet, att lättnaden icke tager hänsyn till huru skattetyngd en kommun är förut. Det finns emellertid vissa siffror i utskottsbetänkandet, som peka i rakt motsatt riktning. Om kammarens ledamöter vilja se på betänkandet, sidan 42, skola ni finna en sammanställning över vad motionens genomförande skulle betyda för vissa kommuner med högt skattetryck och för andra med lågt skattetryck. Man kommer där till det resultatet, att om man räknar det nya statsbidragets andel i den inkomst, varå kommunalutskylder utdebiteras, visar det sig att den procentuella andelen för de hårt skattetyngda kommunerna uppgår till kr. 1: 83, under det att det för de lätt skattetyngda kommunerna uppgår till endast kr. 0: 39. Så vitt jag förstår, pekar denna väsentliga skillnad i den riktningen, att det verkligen blir de hårt skattetyngda kommunerna, som i genomsnitt få större lättnader än de mindre skattetyngda, och att alltså denna åtgärd verkar även på detta sätt i åsyftad riktning.

Om man frågat, varför man skall företaga en dylik åtgärd just i år, skulle jag kanske ha förstått en dylik fråga, om den kommit från det håll, där man hävdar, att hela talet om landsbygdsbefolkningens svårigheter är överdrivet i allra högsta grad. Men det väcker den allra största förvåning, när man från herr finansministerns sida kommer och frågar, varför man skall rusa fram och göra något åt saken, då det ju finns en kommitté tillsatt, som just skall utreda hithörande spörsmål.

Jag får säga, att det förefaller underligt, att man från den regerings sida, som ansett, att man utan närmare utredning och trots att det sitter en tullkommitté kan lägga fram förslag om höjning av spannmålstullarna, nu säger, att man i detta ärende går fram i onödan, och talar om huru ojämnt åtgärden kommer att verka på landsbygden. När man uppenbarligen vet, att regeringens egna hjälpåtgärder komma att verka i högsta grad ojämnt och att hälften av den jordbruksidkande befolkningen icke skulle ha någon som helst hjälp av de åtgärder regeringen föreslagit, är det, tycker jag, ganska egendomligt att säga

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

om den metod, som föreslagits från frisinnat håll, till vilket förslag flertalet socialdemokrater anslutit sig, att den skulle verka alltför ojämnt. Den verkar dock så, att över hela landsbygden alla skattedragare få vissa lättnader.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få ansluta mig till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Osberg, Eklund, Norling, Persson* i Tidaholm, *Olsson* i Mellerud, *Västberg, Berg, Källman* och *Sjögren*.

Herr andre vice talmannen **Nilsson**: Herr talman! Jag vill visst icke underkänna de erinringar, som herr finansministern gjort mot det föreliggande förslaget. Att jag likväl går med på detsamma, har sin grund i andra omständigheter.

Närmast gör jag det, därför att jag anser, att sedan statsmakterna genom sina beslut i vissa fall berövat kommunerna sin självstyrelse, de också få vara beredda att taga konsekvenserna av dessa åtgärder. Genom riksdagens beslut ha kommunerna ålagts att uppföra vissa byggnader, såsom t. ex. skolhusbyggnader och församlingshem, utan att kommunerna på något sätt haft möjlighet att undkomma de därmed förenade kostnaderna. Dessutom ha statsmakterna ålagt landstingen att uppföra dyrbara byggnader för epidemisjukvården och dylikt, varigenom landstingsskatten ökats. I kommuner med svaga skatteobjekt ha skatterna därigenom kommit att stiga i oroväckande grad och verka tryckande.

Inför dessa förhållanden har det varit omöjligt att tillbakavisa den hjälp, som föreliggande förslag innebär, och jag har så mycket mindre kunnat göra det, som vänstern i denna kammare avböjt den mest effektiva och viktiga stödåtgärden, som av regeringen framlagts till lättande av jordbrukskrisen: det ökade tullskyddet för spannmål. Denna omständighet är en av anledningarna till, att jag icke kunnat taga på mitt ansvar att icke nu vara med om att bereda landsbygdens skattedragare den lättnad, som innefattas i det föreliggande förslaget. Jag är visst icke blind för att detta är en irrationell skatteutjämning, som här bjudes, men som ett provisorium torde dock åtgärden icke kunna medföra några avsevärda olägenheter i synnerhet som skatteutjämningsberedningen ju förklarat, att om detta beslut får karaktären av ett provisorium, det icke kan anses som ett föregripande av dess utredning.

Under sådana omständigheter har jag, herr talman, trots vissa betänkligheter likväl kunnat ansluta mig till utskottets hemställan, till vilket jag ber att få yrka bifall.

I detta yttrande instämde herrar *Bengtsson* i Kullen, *Gustafson* i Kasenberg, *Andersson* i Lindome, *Ljung, Olsson* i Blädinge, *Wiklund* i Brattfors, *Johanson* i Huskvarna, *Eurén* och *Lindmark*.

Herr **Holmdahl**: Herr talman! Den fråga, som nu föreligger till behandling, är till sin natur icke någon skolfråga i egentlig mening. Det nya anslag av statsmedel, som här föreslås skola utgå till skolväsendet, skall icke användas för skolväsendets utveckling och förbättring utan för att avlyfta en del av kommunernas ekonomiska bördor för skolorna. Det är alltså en fråga om en skatteutjämning, men icke en utjämning mellan kommunerna inbördes och ett lämpande av deras ekonomiska bördor för skolväsendet efter deras ekonomiska bärkraft, utan en fråga om en skatteutjämning mellan kommunerna å ena sidan och staten å den andra, och förslaget gäller, att staten skulle övertaga en större anpart av kostnaderna för skolväsendet, än den hittills har burit.

Motiven för en dylik skatteutjämning — och jag vill påpeka att det icke

torde råda något tvivel om att det är fråga om en skatteutjämning mellan å ena sidan kommunerna och å andra sidan staten — ha framlagts i motionen, och de äro, enligt mitt sätt att se, starka och bärande. De skolförfattningar, som statsmakterna tid efter annan beslutat, ålägga kommunerna högst växlande och olika ekonomiska bördor. På detta sätt ha statsmakternas åtgärder ingripit mycket kännbart i kommunernas ekonomi. Detta är ett obestridligt faktum.

*Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)*

Den tanke, motionärerna trätt i bräsch för, innebär enligt min mening mycket av rättvisa. Tanken och syftet har också erkänts såväl av utskottsmajoriteten som av reservanterna. Även de senare framhålla, att det är önskvärt, att åtgärder i dylik skatteutjämnande riktning vidtagas snarast möjligt. Uppfattningarna gå däremot isär, när det gäller sättet för syftets realiserande och grunderna för det nya statsbidragets utdelande. Det ligger i öppen dag, att om man skall rättvist fördela trycket av bördorna för skolväsendet mellan kommunerna och staten, måste statsbidragets fördelning ske åtminstone någorlunda proportionellt till de olika kommunernas utgifter för sitt skolväsen. Gör man icke detta, tillgodoser man icke denna synpunkt så långt man kan det, skapar man i själva verket i rättvisans intresse nya orättvisor, som komma att verka irriterande i avseende å förhållandet kommunerna emellan. Jag måste understryka vad som framhållits här förut i dag, att detta är just vad som skulle bli fallet, om de grunder, som motionärerna föreslagit för det nya statsbidragets utgående, skulle tillämpas. Om bidraget skulle utgå med ett fixerat belopp för varje inom skoldistriktet undervisat, skolepliktigt barn, som det heter i motionen, komme det att utgå utan hänsyn till och utan någon som helst proportion till de olika kommunernas kostnader för sitt skolväsen.

Den förebragta utredningen utvisar, att genom en fördelning efter dylika grunder tvenne kommuner med lika stora kostnader för sitt skolväsen skulle kunna få en högst väsentligt olika andel av statsbidraget. Exempel tagna ur verkligheten visa, att en kommun kan få dubbelt så mycket som en annan kommun, oaktat de båda ha samma utgifter för sitt skolväsen. Det måste, som jag nyss framhöll, verka i förhållandet mellan kommunerna såsom en påtaglig orättvisa. Jag måste alltså säga, att motionärernas förslag att undanröja en orättvisa beträffande skattetrycket mellan kommunerna, å ena sidan, och staten, å den andra, resulterat i ett förslag att fördela det nya bidraget på ett sätt, som skapar nya ojämnheter och nya orättvisor, vilka skulle utgöra irritationsmoment vid jämförelser mellan de olika kommunernas ekonomi.

Det vore enligt mitt förmenande så mycket betänkligare att på detta sätt gå till väga vid fördelningen av ifrågavarande statsbidrag, som denna orättvisa i många fall skulle komma att drabba de i ekonomiskt hänseende svagare ställda kommunerna. En kommun med stora avstånd och med ett relativt ringa barnantal, som därför har relativt höga kostnader för sitt skolväsen, skulle i många fall få mycket mindre bidrag än en kommun, som är gynnsammare ställd, där skolväsendet är mera centraliserat och där barnantalet är större. Det är ju givet, såsom det framhållits, att barnantalet i en kommun är en mycket otillfredsställande mätare på en kommuns kostnader för sitt skolväsen, och att alltså de grunder, som motionärerna föreslå, icke kunna komma att verka rättvist.

Utskottet har därför också föreslagit, att större delen av det nya anslaget skulle utgå efter andra och mera rättvisande grunder, nämligen efter läraravdelningarnas antal. Jag kan emellertid icke underlåta att säga, att jag icke förstår, huru utskottet efter den utredning, som dock förebragts, kan fälla ett sådant yttrande som på sidan 18, där det framhålls, att starka skäl kunna anföras för båda de av mig nu nämnda metoderna för anslagets fördelning. Det är verkligen för mig obegripligt — och jag måste säga, att däri

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.

(Forts.)

ligger den största svagheten i utskottsförslaget — att en så stor del av beloppet som ungefär 3,300,000 kronor skola utgå just efter motionärernas grunder, d. v. s. efter barnantalet. Ett så betydande belopp som mer än en tredjedel av de 8,800,000 kronorna skall alltså utgå efter beräkningsgrunder, som enligt mitt sätt att se icke kunna godtagas.

Redan denna omständighet synes mig göra, att man måste hysa mycket starka betänkligheter mot förslaget även i den form utskottet givit det. Det ligger i öppen dag, att när man skall gå in för en ny och så betydande post i statsbudgeten och när det gäller en så viktig fråga som utjämning av utgifterna för skolväsendet, måste man se till, att man fördelar bidraget efter förnuftiga och rättvisande grunder.

Utöver de betänkligheter man kan hysa på de skäl jag nu framhållit, komma emellertid vissa av de synpunkter och de betänkligheter av annan art, vilka reservanterna givit uttryck åt och vilka enligt min mening också äga en synnerlig tyngd. Jag skall endast uppehålla mig vid en av dem, som här tidigare berörts i debatten. Skolöverstyrelsen har i sitt utlåtande över motionerna påpekat — det återfinnes på sidan 28 i betänkandet — att det vore »önskligt, att man kunde finna en sådan form för bidraget, att skälig skatteutjämning även mellan de olika kommunerna vunnas». När man går in för ett nytt bidrag som detta, bör man se till, att denna synpunkt blir tillgodosedd. Skolöverstyrelsen föreslår, att anslaget skall utgå efter antalet lärareavdelningar, och det är uppenbart, att en sådan grund för bidragets utgående är mera rättvisande än barnantalet, då det gäller en kommuns utgifter för skolväsendet. Med varje lärareavdelning följa nämligen ökade utgifter för avlöning, lärarbostad, undervisningslokaler, undervisningsmateriel och annan materiel. Därför måste jag säga, att mot den ståndpunkt, som herr Olsson i Kullenbergstorp intagit i den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, kunna icke resas samma betänkligheter som mot utskottets förslag. Den bygger på riktigare och sundare grunder, då det gäller anslagets fördelning. Emellertid tager icke heller en sådan fördelning hänsyn till skatteutjämningsprincipen eller önskemålet att vinna skatteutjämning de olika kommunerna emellan — och som jag framhållit, vore det onekligen önskvärt, att när man skall gå in för en utjämning av kostnaderna för skolväsendet mellan kommun och stat, man från början söker se till, att synpunkten om skatteutjämnningen kommunerna emellan på något sätt beaktas och kommer till sin rätt. Jag kan icke finna annat, än att det utgör en väsentlig brist i utskottsförslaget, att man icke kunnat — ja, jag förstår ju, att det icke gått på den knappa tid, som en riksdag erbjuder — tillfredsställa nämnda synpunkt. Jag anser därför, att frågan borde ha underkastats ytterligare utredning.

Herr Wigforss gjorde nyss gällande, att det väl icke är någon som tror, att man överhuvud taget kan uppnå någon fullkomlighet, då det gäller frågan om skatteutjämnningen kommunerna emellan och fördelningen av skattestrycket. Jag vill gentemot detta säga, att det må vara fullständigt riktigt, att det blir mycket svårt att nå en fullt tillfredsställande lösning, men detta är dock intet argument mot att man dock försöker låta den ifrågavarande synpunkten i möjligaste mån komma fram vid fördelningen av ett så stort nytt anslag, som det här är fråga om.

Till sist, herr talman, skall jag be att få säga några ord med anledning av dels vad utskottet framhåller i en punkt, dels vad herr Bengtsson i Norup i slutet av sitt anförande yttrade. Det heter i utskottsutlåtandet, att skolöverstyrelsen föreslagit, att bidraget borde utgå med ett belopp av 500 kronor för lärareavdelning och läsår, och herr Bengtsson i Norup nämnde, att bland de myndigheter, som yttrat sig, var även skolöverstyrelsen, som icke avstyrkt förslaget. Han glömde i det sammanhanget att nämna, att skolöverstyrelsen

icke heller tillstyrkt detsamma. Jag skall emellertid för att något belysa dessa båda påståenden be att få läsa upp en kort sats av skolöverstyrelsens utlåtande, som lyder på följande sätt: »Det ligger i sakens natur, att skolöverstyrelsen vid avgivande av utlåtande över de föreliggande motionerna icke funnit anledning att närmare ingå på de mera allmänna synpunkter beträffande skatteutjämningsproblemet, vilka inledningsvis beröras i motionerna, ej heller på frågan, *huruvida överhuvud taget en provisorisk lösning av skatteutjämningsproblemet i den av motionärerna föreslagna omfattningen omedelbarligen bör genomföras.*» Och överstyrelsen yttrar på sid. 28 i betänkandet det, som jag nyss refererade: »Det vore emellertid enligt överstyrelsens mening önskligt, att man kunde finna en sådan form för bidraget, att skälig skatteutjämnings även mellan de olika kommunerna vunnos.» Alltså med andra ord, överstyrelsen har, vid sin behandling av motionerna, sagt ifrån, att den icke behandlar förslaget från vissa betydelsefulla synpunkter, som statsutskottet och riksdagen givetvis icke kunna bortse ifrån, utan såsom en teknisk fråga rörande fördelningen av ett nytt statsanslag för skolväsendet, och därvid har överstyrelsen lagt fram detta förslag, som enligt min mening skulle ge mera rättvisande utslag än vare sig motionärernas eller utskottets förslag. Enär överstyrelsen icke intagit någon avgörande ställning till motionerna och icke gått in på frågan om de borde bifallas eller avslås, är det uppenbart, att när överstyrelsen rör sig med siffran 500, har överstyrelsen utgått från det belopp, motionärerna rört sig med och icke kommit med ett självständigt förslag. Överstyrelsen har utgått ifrån ett belopp av 500 kronor per lärareavdelning för att visa, huru fördelningen skulle te sig, om man ungefärligen från samma utgångspunkter beträffande totalbeloppets storlek, som motionärerna föreslagit, skulle gå in för den nya fördelningsgrund, som överstyrelsen föreslår. Jag har velat säga detta icke minst med hänsyn till vad herr Bengtsson i Norup yttrade i sitt anförande angående skolöverstyrelsens ståndpunkt.

Jag skall, herr talman, med hänvisning till vad jag nu anført instämma i det yrkande, som gjorts om avslag på de föreliggande förslagen och alltså bifall till den av herr Bergqvist m. fl. avgivna reservationen.

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Herr Carleson: Herr talman! För min del skulle jag i denna fråga kunna helt instämma med den förste talaren, statsutskottets ärade vice ordförande. Han har påpekat, hurusom det är fråga om att på ett enastående sätt få riksdagen att fatta beslut om ett anslag på nära 9 miljoner kronor, som till namnet kallas provisoriskt men till gagnet måste betraktas såsom perpetuellt. Det skulle kunna vara provisoriskt, om det vore en skatteutjämningssumma, som skulle för året eller några år användas för att verkligen kunna komma de hårdast betryckta kommunerna tillfälligtvis till godo. Men såsom det framhållits — jag lämnar å sido frågan om den direkta skatteutjämnings mellan stat och kommuner — såväl av herr Bengtsson i Norup som från annat håll, är det icke fråga om skatteutjämnings utan om skattelindring. Och en allmän skattelindring måste enligt sin natur alltid komma till godo såväl behövande som icke behövande kommuner. Att det då icke blir något provisorium, faller av sig självt.

Att överhuvud taget riksdagen disponerar över så stora anslagsmedel, varom här är fråga, utan att något regeringsförslag eller någon regeringsåtgärd föreligger, är i och för sig egendomligt. Härtill kommer, att man utan dylika förslag och åtgärder är på väg att fatta beslut i en så viktig fråga som införande av helt nya och oprövade grunder för stora statsbidrag till kommunerna sålunda utan någon auktoritativ utredning som annars anses böra föregå anslag av långt mindre belopp än detta. En ärad talare på göteborgsbänken sade visserligen, att regeringen fick finna sig i att den icke hade sådan

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

auktoritet i riksdagen, ity att den icke hade majoritet bakom sig. Jag vet icke, vilken regering herr Wigforss tänker sig skola ha sådan på majoritet i riksdagen grundad auktoritet. Det ser ganska mörkt ut i det avseendet. Och jag hoppas, att riksdagen gör kravet på utredning från regeringens sida i spörsmål av vikt oberoende av regeringspartiets parlamentariska numerär.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Bergqvist m. fl. avgivna reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Det torde kanske vara skäl att erinra om att av alla barn, som födas och växa upp i detta land, är det över 90 procent, som få sin undervisning i folkskolan. Det är alltså ett stort statsintresse, att vi ge våra barn en god undervisning i folkskolan. När det är ett statsintresse, kan jag icke förstå, att man icke här bör på alla sätt bringa hjälp att bära de tunga bördor, som vila på de skattedragande icke minst ute på landsbygden. Och när herr Carleson säger, att vi kunna vänta på en lång utredning, ty många landskommuner digna under de skattebördor, som riksdagen lagt på landskommunerna.

Andre vice talmannen herr Nilsson i Bonarp gav herr finansministern ett erkännande för hans siffror, men jag får i motsats säga, att jag underkänner herr finansministerns siffror och jämförelser rörande skattebördorna. Då han föredrog en del exempel och därmed sökte visa, hur vissa kommuner med avseende å sina utskylder äro likställda, men att de i detta fall få så olika hjälp, den ena 15 och den andra 51 öres, den ena 63 och den andra 21 öres lindring per skattekrona o. s. v., så måste han dock erkänna att samtliga fingo lindring i sin kommunalskattebörd. Att de fingo olika hjälp beror på att gällande bestämmelser för statsanslagens tilldelning till kommunerna verka på detta sätt. Så kom han till Malmö och Kristianstad, där han nämde siffrorna 10 och 9 öres lindring. Vad visa nu dessa låga siffror för städerna? De visa, att det är städerna, som ha de mindre bördorna, under det att landsbygden har att draga de tyngre bördorna av skolundervisningen. Herr statsrådet tog heller icke med att Malmö stad slipper betala någon landstingsskatt. De större städerna drabbas hårdast. Enligt utskottets förslag får t. ex. Stockholms stad av de 8.8 miljoner kronor, som skola utbetalas till skoldistriktet, enligt gjord beräkning bära de 3.5 miljoner kronor, medan den får endast något hundra tusen kronor för sina skolor. Göteborg kommer som god tvåa. Såsom ett ytterligare bevis för olämpligheten av att hjälpa landskommunerna på detta sätt som statsutskottet föreslår, anförde herr statsrådet som exempel två kommuner i Norrland, nämligen Töre med 2:10 kr. per bevilningskrona i lindring och Nedertorneå med 1:01 kr. per bevilningskrona i lindring, den ena således med dubbelt så stort bidrag som den andra, så är jag tacksam för denna upplysning. Tack vare att Töre har 63 lärareavdelningar får den kommunen 2:10 kr. per skattekrona i lindring, under det att Nedertorneå, som har endast 31 lärareavdelningar, får bara 1:01 kr., men för övrigt äro de likställda i folkmängd m. m. Här har, tack vare den av herr statsrådet förda bevisningen, det blivit klart, att jag har rätt i mitt påstående, att med hjälp endast räknat på lärareavdelningar de kommuner som hava sitt skolväsen väl ordnat med många lärareavdelningar få mera bidrag än de böra ha. De fattigare kommunerna med mindre antal lärareavdelningar men likväl många barn få däremot mindre bidrag. Jag vidhåller därför detta mitt påstående, tvärtemot herr finansministern och andra talare, t. ex. herr Olsson i Kullenbergstorp.

Men jag vill ytterligare, då jag underkänner herr statsrådets bevisning, nämna följande. Han har glömt att tala om att det är precis samma beräk-

ningsgrunder, som gälla statens utgifter för skolundervisningen i allmänhet.

Vi få 90 procent av lärarlönerna av statsmedel. Den beräkningsgrund, som skolöverstyrelsen rekommenderat är till cirka $\frac{3}{4}$ byggd på samma grund. Anser icke herr statsrådet denna beräkningsgrund vara orättvis, då det gäller 90 % av lönen, så kan det väl icke vara det då det gäller denna lilla hjälp.

Utskottet har sagt, att starka skäl tala för båda sätten, och det är nog fallet, men jag vill anmärka, att, om man ensidigt går den ena eller den andra vägen, så leder det till sådana resultat, som jag pekat på med dessa exempel från Töre och Nedertorneå.

Jag förstår nog, att skolmän både i skolöverstyrelsen och annorstädes, även lärare, ha mycket intresse för att låta bidraget utgå efter antalet lärareavdelningar. Men jag vill fråga herr Olsson i Kullenbergstorp: vill herr Olsson vara med om att öka statsbidraget på det sättet, att resultatet blir, att vi få flera skollärare anställda. Jag betvivlar, att herr Olsson i Kullenbergstorp vill gå med på att öka antalet skollärare mer än nöden kräver. Det är ju icke besynnerligt, att skolöverstyrelsen, som skall vaka över att vi ha en god skolundervisning, rekommenderar att gå den vägen. Men så länge vi ha dessa tunga skattebördor i många landskommuner, böra vi gå varsamt fram med kravet på ökade lärareavdelningar i kommunerna.

Vidare har både herr statsrådet och nu senast herr Holmdahl försökt att genom uppläsning av yttranden visa, att det icke är så helt med anslutningen från skolöverstyrelsen eller andra myndigheter. Jag förvånade mig, det får jag uppriktigt säga, över herr Holmdahls slutyrkande. Hur kan herr Holmdahl, efter att såsom generaldirektör ha givit ett så vänligt yttrande över motionen, nu i riksdagen sluta med att yrka avslag på varje anslag? Det får jag uppriktigt säga, att läser man skolöverstyrelsens yttrande, så får man nog ett annat intryck än vad herr Holmdahl här låter påskina. Jag skall liksom han läsa upp några lösryckta satser, jag kan naturligtvis icke läsa upp hela dess yttrande.

På sidan 28 säger skolöverstyrelsen:

»Att börja med vill överstyrelsen då såsom sin mening uttala, att såväl den betydande omfattningen av de kommunala utgifterna för folkskoleväsendet som den ojämnhet, med vilken dessa utgifter trycka de skattskyldiga, göra det givetvis önskvärt, att en lämplig utjämning härutinnan blir genomförd. Överstyrelsen åsyftar härvid icke blott den åtskillnad i folkskolutgifternas fördelning, som motionärerna närmast tagit sikte på, nämligen mellan de stora kommunala huvudgrupperna städer och landsbygd, utan även den stora olikheten i skattetrycket mellan de enskilda kommunerna. Överstyrelsen är också övertygad därom, att en jämnare fördelning i nu nämnda hänseende av utgifterna till folkskoleväsendet skulle icke blott innebära större billighet och rättvisa i allmänhet utan i stort sett även medföra gynnsamma verkningar i avseende på folkskoleväsendets ändamålsenliga underhåll och utveckling på landsbygden.»

Och längre ned på samma sida:

»Det är med tillfredsställelse överstyrelsen finner, att motionärerna såsom en allmän grundsats för den nya bidragsform, som nu ifrågasättes, hävdad, att den icke får vara ägnad att hos kommunerna försvaga känslan för det egna ansvaret, ävensom att såsom villkor för erhållande av bidraget skulle i tillämpliga delar gälla de föreskrifter, som äro meddelade angående statsbidrag till avlöning åt lärare vid folk- och småskolor.» Detta var skolöverstyrelsens yttrande.

Vidare, när man ser på vad skatteutjämningsberedningen säger, så är det betecknande, att den också ställer sig välvillig mot förslaget, då den yttrar:

Andra kammarens protokoll 1930. Nr 45.

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

»Siffrorna bekräfta sålunda, såsom väntat var, att det av motionärerna föreslagna extra bidraget framför allt skulle bliva till nytta för de skattetyngda och ekonomiskt svaga kommunerna och sålunda i stort sett verka skatteutjämmande.» »Det måste enligt beredningens mening vara för utredningsarbetet angeläget, att bestämmelser meddelas, som på ett otvetydigt sätt låta åtgärden framstå för kommunerna såsom ett provisorium av kort varaktighet.»

Såsom vi också anmärkt, är det ej meningen, att detta skall räcka längre än till dess skatteutjämningsfrågan bliver löst av riksdagen.

Statskontoret säger: »Såsom ovan framhållits utgöra utgifterna för folkskoleväsendet en betydande tunga för kommunerna, och åtminstone vissa av dem torde vara i stort behov av lättnad i utgiftsbördan. Starka skäl synas alltså tala för att åtgärder vidtagas i den riktning, motionärerna avsett.» Kan man önska en vänligare och välvilligare behandling?

Sedan ber jag, då det här oupphörligen tryckes på att det ej verkar fullt utjämnande kommunerna emellan, få tillägga, att den skatteutjämning mellan kommunerna, som av riksdagen är fastställd, skall bibehållas. Den kommer ej på något sätt att ändras. De kommuner, som ha över 10 kronor per bevilningskrona, de få hjälp, liksom hittills, i enlighet med gällande författning.

Jag har, herr talman, med vad jag yttrat, försökt klarlägga motiven för och innebörden av statsutskottets hemställan, till vilken jag yrkar bifall.

Herr Weijne: Herr talman! Av alla åtgärder för skatteutjämning är den för mig mest sympatisk, då man låter större områden bära de samhälleliga utgifterna. Men om man skulle tillmäta de invändningar, som nu här gjorts mot förslaget, vitsord, skulle man överhuvud taget aldrig komma fram på den vägen. Ty vi få komma ihåg, att man ej kan tänka sig, att staten skulle övertaga alla kommunala utgifter, eller att man på större områden skulle kunna sprida ut samtliga kommunala utgifter, eftersom de olika utgifterna i en kommun procentuellt ställa sig högst olika. I den ena kommunen är skolväsendet jämförelsevis dyrt. I en annan kommun är det förhållandet med fattigvården. Man skulle därför aldrig kunna komma någonstades på den vägen, om man skulle hålla på absolut lika verkan och den absoluta rättvisan.

Nu visa emellertid de tabeller, som äro bifogade utskottets betänkande, att detta förslag i stort sett verkar rättvist. Och jag roade mig på ett tidigt stadium av frågans behandling med att göra en beräkning enligt skolöverstyrelsens tabeller beträffande en del kommuner, som jag känner till, och det visade sig, att i de högst skattetyngda kommunerna skulle det bli en sänkning ända upp till över 2 kronor, under det att i den bäst ställda kommunen sänkningen dock endast skulle bli 17 öre. Jag menar, att när förslaget i stort sett verkar så, får man ej låta det goda vara det bästas fiende, utan man har alla skäl i världen att taga det, som för närvarande är möjligt.

Emellertid skulle jag för min del ha önskat, att utskottet tillmätt skolöverstyrelsens yttrande större betydelse och stannat för att låta bidragen utgå per lärareavdelning. Jag förstår väl de skäl, som kunna åberopas däremot, och som herr Bengtsson i Norup var inne på, nämligen att det motverkar en centralisering och kan föranleda inrättande av större antal lärareavdelningar, än som är nödvändigt. Men om man håller fast vid, att det endast är avsett som en provisorisk åtgärd av kort varaktighet, kan jag för min del ej tillmäta dessa invändningar avgörande betydelse. Det är så, att en kommuns utgifter direkt sammanhånga med antalet lärareavdelningar, och att ju större antalet lärareavdelningar är, ju större bli de kommunala utgifterna. Om man

vill tänka på de fattiga kommunerna, som ha ett verkligen betungande skolväsen, är det i regel de glest bebyggda skogssocknarna. Där måste man på grund av de långa avstånden ha ett relativt stort antal skolor, det vill säga ett stort antal lärareavdelningar, under det att barnantalet är i förhållande till andra kommuner ganska litet.

Av de skäl jag nu anfört kommer jag, herr talman, att i första hand rösta för den reservation, som är avgiven av, bland andra, herr Olsson i Kullenbergs-torp.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Ingen lär kunna bestrida, att skattebördan på landsbygden är betungande. Och vill man vidtaga någon åtgärd för att räcka en hjälpande hand icke allenast åt våra jordbrukare utan även åt våra lantarbetare och annat landsbygdens folk, sker det mest effektivt genom att man lindrar skatten. Då ligger det närmast till hands, att den skatt skall lindras, som blivit en följd av de bördor, som statsmakterna genom lagstiftning lagt på kommunerna. Och ingen lär kunna motsäga, att folkskoleundervisningen åstadkommer större bördor just genom riksdagens beslut, och att folkskoleundervisningen är en landets gemensamma angelägenhet. Den rörlighet, som råder inom vårt folk, gör, att när uppväxande släkten ha fått sin undervisning bekostad av fattiga landskommuner i karga delar av landet, flytta de över till de förmögna samhällena, där arbetsförtjänsterna äro större. En följd härav är att de fattiga kommunerna få betala utgifterna för deras skolundervisning i stället för de förmögna kommunerna.

Härpå finnes ett belysande exempel, när det gäller vår huvudstad. Statistiken säger oss, att över hälften av huvudstadens invånare äro invandrade sådana, vilkas undervisning bekostats i landsorten. Beräknar man, att ett folkskolebarns undervisning uppgår till 100 kronor om året och således för 6 år till 600 kronor, skulle landsorten ha betalat för de 250,000 personer av den nu levande generationen av huvudstadens befolkning, som äro dit invandrade, ett belopp av 150 miljoner kronor. Det borde vara en hedersskuld för huvudstaden att inlösa eller åtminstone en tacksamhetsskuld.

I dag ha representanter för huvudstaden ej visat någon tacksamhet för att landsorten burit deras skatter under dessa år. Landsbygden får bära kostnaderna för undervisning av 75 % av landets folkskolebarn och huvudstaden för allenast 5 %, oaktat huvudstaden har större bärkraft i fråga om inkomst- och förmögenhet. Det förefaller mig, att ni, mina herrar, från Stockholm av högre och liberalerna i stället för att instämma med herr Holmgren — också en stadsbo — borde säga: »Vi äro tacksamma för vad ni gjort och skola hjälpa er hädanefter.» Den enda skatt, som intresserar eder är storfinansens skatt, inkomst- och förmögenhetsskatten. Den äro ni med om att sänka, men att lindra skatten för det fattiga folket äro ni ej med om.

Herr finansministern klagade över, att initiativet till skattelindringen icke kommit från regeringen. Vems är felet, att så ej skett? Det är regeringens. Nu säger herr finansministern, att här finnes ej någon utredning. Fanns det någon utredning, när riksdagen lade bördorna för skolväsendet på kommunerna? Utredde man då, om kommunerna maktade bära dessa bördor? Nej! Nu, när det föreslås, att staten skall lindra något av dessa bördor, då hänvisar man till att utredning saknas.

Jag skall ej uppehålla tiden längre. I valet mellan att sänka inkomst- och förmögenhetsskatten och att sänka skatterna för det fattiga folket på den karga landsbygden tvekar jag ej. Och det borde stockholmarna icke heller göra. När de genomtänka saken, måste deras rättskänsla säga dem, att skattelindringen i fråga är riktig med hänsyn till de missförhållanden, som råda.

Ang.
kostnaderna
för folkskole-
väsendet.
(Forts.)

Ang.
kostnaderna
för folkakole-
väsendet.
(Forts.)

Här har även sagts, att det vore bättre att lägga denna skattelindring utslutande efter skolavdelningar. Ja, förra året, då jag vidrörde denna fråga, yttrade jag, att det vore likgiltigt, vilken linje man gick på. Huvudsaken vore, att man finge lindring i skatterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag antar, att någon landsortsrepresentant svårigen kan gå emot ett förslag, som är till sådant gagn och sådan effektiv hjälp åt landsbygdens folk.

Som tiden nu var långt framskriden och flera talare anmält sig för yttrandes avgivande, beslöt kammaren på hemställan av herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 9.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman Fabian Månsson på grund av sjukdom (pyelit. ac. + diabet. mellis) ej kan bevista riksdagens sammanträden på en tid av sannolikt minst 2 veckor intygas.

Stockholm den 3 juni 1930.

B. Enocksson,
leg. läk.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.59 e. m.

In fidem
Per Cronwall.